

SOMOGY MEGYE

**KÖZOKTATÁSI FELADATELLÁTÁSI,
INTÉZMÉNYHÁLÓZAT-MŰKÖDTETÉSI
ÉS
FEJLESZTÉSI TERVE**

2008-2014

(MÓDOSÍTÁS-TERVEZET)

Készítették: Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal
Humánszolgáltatási Főosztályának munkatársai

Bátori Zsolt főosztályvezető
Gyöngyösiné Szabó Judit
főosztályvezető-helyettes
Tóth Norbert irodavezető
Jakodáné Jendrek Zsuzsanna
közoktatási referens

Jóváhagyta: Somogy Megyei Közgyűlés
150/2007.(XII.14.) sz. határozatával

Módosította: Somogy Megyei Közgyűlés
75/2009.(VI.12.) sz. határozatával

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés.....	3
I. fejezet.....	5
Somogy megye általános jellemzői	
II. fejezet.....	7
Óvodai nevelés	
III. fejezet.....	9
Az általános iskolai oktatás-nevelés	
IV. fejezet.....	13
A többi gyermekkel együtt nem foglalkoztatható, illetőleg nem oktatható sajátos nevelési igényű tanulók általános iskolai és kollégiumi ellátása	
V. fejezet.....	16
Pedagógiai szakszolgálat	
VI. fejezet.....	18
Az alapfokú művészetoktatás	
VII. fejezet.....	20
A tartósan gyógykezelés alatt álló tanköteles gyermekek általános iskolai oktatása	
VIII. fejezet.....	22
Középfokú oktatási intézményekbe történő beiskolázás, pályaválasztási tevékenység, regionális beiskolázás	
IX. fejezet.....	27
Középfokú- és szakiskolai oktatás	
X. fejezet.....	32
Kollégiumi és diákotthoni ellátás	
XI. fejezet.....	35
Pedagógiai-szakmai szolgáltatás	
XII. fejezet.....	42
a Somogy Megyei Köznevelési Közalapítvány tevékenysége	
XIII. fejezet.....	44
A köznevelés fejlesztésének távlati lehetőségei, minőségirányítás a köznevelésben	
XIV. fejezet.....	46
Esélyegyenlőség, esélyteremtés a köznevelésben	

Mellékletek

Bevezetés

A közoktatásnak, mint a közszolgáltatások egyik alrendszerének fejlődési tendenciáját alapvetően befolyásolják a hazai, valamint a nemzetközi szintű gazdasági, társadalmi folyamatok. Az oktatás jövőképét körvonalazó megyei közoktatási fejlesztési terv (továbbiakban: fejlesztési terv) jelenlegi módosítása és kiegészítése figyelembe veszi a közelmúltban a közoktatás terén végbement változásokat.

Ezen változások fő irányait meghatározza Somogy megye földrajzi elhelyezkedése, gazdasági környezete, természeti adottságai, hagyományai. Ezen túl hazánk Európai Unió csatlakozása, az európai integrációs folyamatba való bekapcsolódása az utóbbi években a hagyományostól eltérő gondolkodásmód, szemléletmód kialakítását is megköveteli.

A fejlesztési terv elfogadását követő közel két évben jelentős folyamatok és változások figyelhetők meg mind az európai, mind a hazai oktatáspolitikában. Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása komoly hatást gyakorolt oktatási rendszerünkre. Jelentősen felértékelődött az oktatás jelentősége, átértelmeződtek céljai. Az egész életen át tartó tanulás, a nyitott helyzeteket kezelni tudó emberi cselekvőképesség került előtérbe. 2005 őszén elfogadta a kormány az egész életen át tartó tanulás hazai stratégiáját, valamint elkészült hazánk oktatás-fejlesztési stratégiája is. A 2005-ben bevezetésre került kétszintű érettségi jelentősen megváltoztatta a felsőoktatásba lépés struktúráját. Kiemelt figyelmet kapott 2002-2006. között az információs és oktatási technológiák oktatási alkalmazása. 2003-ban elindult a szakiskolai fejlesztési program, mellyel megkezdődött a szakképzés modernizációs folyamata. Ennek eredményeként létrejött az első Térségi Integrált Szakképző Központok (továbbiakban: TISZK), melyek tevékenységétől a szakmai képzés hatékonyságát, gazdasággal történő szorosabb együttműködését várták. 2007-ben újragondolásra kerültek a TISZK-ek szerveződésének keretei, melynek jogszabályi háttérét 2007 nyarán fogadta el az Országgyűlés.

Egyre nagyobb hangsúlyt kapott mindezek mellett az oktatási esélyegyenlőség biztosítása, a hátrányos megkülönböztetés csökkentése. 2008-ban a közoktatási törvény módosításának következtében elkészült a Somogy Megyei Önkormányzat Közoktatási Esélyegyenlőségi Intézkedési Terve. A fenti célok megfogalmazódtak az Európai Tanács lisszaboni ülésén 2000-ben, melyet 2002-ben a „Részletes oktatási munkaprogram”-ként fogadtak el.

Hazánkban a Nemzeti Fejlesztési Terv iránymutatásai alapján a közoktatás fejlesztési stratégia középtávú céljai között találhatjuk meg ezeket.

Ma már a közfeladatok ellátásának nemcsak települési és megyei szintje létezik, hanem fokozatosan erősödnek és előtérbe kerülnek a kistérségi és regionális feladatellátási együttműködések. Ez a tendencia figyelhető meg az óvodai, általános iskolai feladatok és kiemelten a szakképzéshez kapcsolódó feladatok térségi megszervezésében. Ezen változások alapjaiban alakítják át hazánk, ezen belül Somogy megye oktatási szerkezetét.

A demográfiai és munkaerő-piaci viszonyok alakulásának egyik legjelentősebb tendenciája és egyben negatívuma a közoktatást tekintve az egyre kevesebb gyermek belépése az oktatási rendszerbe, valamint a pedagógusok foglalkoztatásának, a frissen végzettek elhelyezkedésének kétségessé válása. Mindezen körülmények az

iskolafenntartókat racionalizációs intézkedésekre kényszerítik. Ezzel együtt a közoktatással szemben támasztott követelmények (a kompetencia-alapú oktatás, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés, az informatika oktatásban betöltött növekvő szerepe, az idegen nyelv ismeret felértékelődése) szükségessé teszik a pedagógusképzés reformját tartalmi, minőségi és mennyiségi mutatók szerint is, valamint a fejlesztések biztosításához nélkülözhetlenné válik a hazai és uniós pályázatokban rejlő anyagi lehetőségek megragadása is.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (továbbiakban: Kt.) 1996. évi módosítása írta elő első ízben, hogy a megyei-fővárosi önkormányzat „a közoktatási feladatok megszervezéséhez szükséges önkormányzati döntés előkészítését szolgáló – feladatellátási intézményhálózat-működtetési tervet készít”.

A Somogy Megyei Közgyűlés 1997 májusában tárgyalta meg és fogadta el a Megyei Közoktatási Fejlesztési Tervet, amely tartalmazta a megye oktatásának tartalmi és szerkezeti elképzeléseit, az erőforrások hatékonyabb kihasználását, az esélyegyenlőtlenségek csökkentését. A testület a jóváhagyott dokumentumot ajánlás formájában eljuttatta valamennyi önkormányzatnak és közoktatási intézménynek.

A központi irányítás – a tervezés alulról építkező rendszerének kialakítása érdekében – 1999-ben újabb törvényi módosítással kötelezte a legalább 2 közoktatási intézményt fenntartó helyi önkormányzatokat, hogy a feladatellátásra vonatkozó elképzeléseiket „intézkedési tervben” rögzítsék, valamint a megyei önkormányzatokat, hogy tekintsék át Közoktatási Fejlesztési Terveiket és szükség szerint módosítsák az abban foglaltakat.

Az érintett helyi önkormányzatok 2000 júliusáig megalkották középtávra szóló intézkedési terveiket, a megyei önkormányzatok – az új jogszabályi előírások szerint – elvégezték Közoktatási Fejlesztési Terveik korrekcióját, melynek módosítására és kiegészítésére Somogy megye vonatkozásában 2007 decemberében került sor.

Az időközben a közoktatási intézményhálózatban végrehajtott struktúraváltozások, a szakképzés szervezés új kereteinek meghatározása, – TISZK-ek létrejötte – a Kt. 2008 nyarán elfogadott módosítása szükségsszerűvé teszik a fejlesztési terv tartalmi megújítását, mely a megfogalmazott célok megvalósításához nyújt segítséget a közoktatási intézményfenntartóknak, mindazon értékekre építve, amelyek e modernizációs folyamat során már megvalósultak.

I. fejezet

Somogy megye általános jellemzői

Somogy megye a Dél-Dunántúlon, a Balaton és a Dráva között helyezkedik el. Területe 6036 km². Lakónépessége 2008. január 1-én **325024** fő, ami közel **3500 fővel kevesebb a 2007. január 1-inél**. Az országos folyamatoknak megfelelően Somogy népességét is a fogyás és öregedés jellemzi. A megye 245 településéből **15** a városok száma. Aprófalvas jellegű, melyet mutat az is, hogy a települések 46%-ában a lakosság szám nem éri el az 500 főt.

A megye természeti adottságai változatosak. Különösen jók a fa-, vad-, hal-, és gyógynövény-gazdálkodás feltételei. Jelentős nagyságrendű erdőkkel rendelkezik. A megye gazdaságában az országosan is kiemelt üdülőkörzet, a Balaton-part révén jelentős szerepe van a turizmusnak. E mellett további lehetőségeket biztosítanak a turizmus számára a gyógy- és termálfürdők, tájvédelmi körzetek, nemzeti parkok.

A megye teljes földterületének mintegy 60%-a mezőgazdasági termőterület. A növénytermesztés legjelentősebb termései a gabonafélék, a repce, a cukorrépa és a napraforgó. Fontos a megye szőlő- és gyümölcsstermesztése. Az állattenyésztésben a sertés-, a baromfi- és a szarvasmarha-tenyésztés a meghatározó.

A megye gazdaságában GDP-hez való hozzájárulásban a mezőgazdaságnak az országos átlaghoz viszonyítva jelentős a szerepe. A legnagyobb arányt képviselő szolgáltatási szektorban a kereskedelem és vendéglátás árbevétele kiemelkedő.

A foglalkoztatást tekintve a megyében a szolgáltatási szektorban dolgoznak a legtöbben. A mezőgazdaságban alkalmazásban állók aránya – az elmúlt évek folyamatos mérséklődése ellenére – több mint kétszer nagyobb, az ipari és építőipari foglalkoztatottak aránya összességében kisebb az országos átlagnál.

A foglalkoztatás térségenként jelentősen differenciálódott. A munkavállalók többsége a kaposvári és siófoki kistérségben dolgozik. A megyei átlagnál lényegesen rosszabb a barcsi, csurgói és nagyatádi térség munkaerő-piaci helyzete..

A megyében jellemző a foglalkoztatásra az idényszerűség, melynek oka, hogy a nyári hónapokban többen helyezkednek el főleg a turizmushoz kapcsolódó ágazatokban, és a közhasznú foglalkoztatottság emelkedése is ezen hónapokra tehető.

A munkaerő-piac helyzetét tekintve megyénk valamennyi mutató tekintetében elmarad az országos átlagtól. 2007. évben a foglalkoztatási arány **7,1%** ponttal alacsonyabb, a munkanélküliségi ráta viszont **4,3%** ponttal több volt az országos átlagnál.

2008-ban a teljes munkaidőben foglalkoztatottak havi bruttó átlagkeresete elérte a 155.308,- Ft-ot, ami nominálisan 4,9%-os emelkedést jelent a 2007. évihez képest. Tovább mélyült a gazdasági ágak közötti meglévő kereset differencia. A legmagasabb bruttó átlagkereset a szállítás, raktározás, posta, távközlés és a pénzügyi közvetítés terén, míg a legalacsonyabb a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátásban foglalkoztatotaknál figyelhető meg.

245 települési önkormányzat működik a megyében. A kis lélekszámú települések esetén tapasztalható tendencia, hogy a polgármesteri hivatalok száma folyamatosan csökken, a körjegyzőségi forma egyre népszerűbb. **2009. januári** adat szerint **75 körjegyzőség**

működik 211 településsel. A megye intézményhálózatára az aprófalvas települési szerkezet miatt a széttagoltság jellemző, de a **II** kistérségi társulás mind fokozottabban törekszik közoktatással kapcsolatos feladatainak közös ellátására.

A közoktatási feladatellátás szempontjából nagyon fontos tényező, hogy a 11 kistérségből a 311/2007.(XI.17.) Korm. rendelet alapján három hátrányos, egy a leghátrányosabb és négy a leghátrányosabb helyzetű kistérségek között is a komplex programmal segített kistérségek közé tartozik. Ez kiemelt figyelmet követel meg a fenntartótól a hátránykompenzáció, az esélyegyenlőség és a tehetségsegítés megvalósítása terén.

E tények, adottságok jelentős mértékben meghatározzák a művelődés feltételeinek alakulását, egyúttal követelményt is jelentenek a humán-ágazattal szemben. A számos területen történt előrelépés ellenére az intézmények fenntartóinak további figyelmet kell fordítani arra, hogy a Kt. által előírt ellátási kötelezettségeiknek minél eredményesebben, hatékonyabban tudjanak eleget tenni.

II. fejezet

Óvodai nevelés

1. Helyzetelemzés

1.1. Feladatellátási kötelezettség

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 8.§ (1) bekezdése értelmében a települési önkormányzat feladata az óvodai nevelés biztosítása.

1.2. Az óvodai nevelés főbb jellemzői

Az óvodai férőhelyek száma az elmúlt öt év alatt **2003-2008-ig 11179-ről 10038-ra** csökkent. Az óvodáskorú gyermekek száma is több mint ezer fővel lett kevesebb. Ez arányban áll a születési számok visszaesésével is. A férőhelyek kihasználtsági mutatója **87%-ról 87,7%-ra módosult**. A csökkenő gyermekcsoportok számával kevesebb az óvónői létszám is. (Az óvodai feladatellátási mutatókat tükrözi az 1. sz. melléklet.)

Nem változott az önkormányzati és az egyházi, alapítványi óvodák aránya.

2006-tól elindult egy folyamat, melynek során az önkormányzatok társulásban vagy közoktatási megállapodásban, integrált egységként működtetik óvodáikat. ***Ez a folyamat az elmúlt két évben felgyorsult.*** A megyében a városi és községi ***óvodai ellátó helyek számarányában számottevő változás nem történt. (Három kistérségi óvoda szűnt meg a gyermekek létszámának jelentős csökkenése miatt.)***

Tárgyi feltételeket vizsgálva az épületek állaga, felszereltsége változatos képet mutat. Az óvodák csoportszobái, berendezései megfelelnek az életkori sajátosságoknak.

A nevelő-oktató munkát segítő eszközök, felszerelések korszerűsítése, a hiányosságok kiküszöbölése még hatékonyabbá tehetné a szakmai munkát.

Az intézmények nevelőmunkájukat az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja alapján elkészített helyi nevelési program szerint végzik, melyet az elmúlt időszakban szükség szerint átdolgoztak, módosítottak. Megerősítést kaptak az óvodai nevelés hagyományosan meglévő értékei, a gyermekközpontúság, a nevelésközpontúság, az életkori sajátosságokon alapuló differenciált fejlesztés, a tevékenységen alapuló nevelés, a gyermekek testi-lelki szükségleteinek figyelembevételével, az érzelmi nevelés megerősítésével, a játék kiemelt szerepének fejlesztésben történő felértékelődésével. Az óvodák kötelező alapfeladataik mellett felvállalják a zenei fejlesztést, a hagyományörzést, hagyományápolást – különösen a nemzetiségi területeken (horvát, német) – a manuális kézműves tevékenységet, környezetvédelmi programot. ***Több intézmény felvállalta az etnikai program beindítását. Jelentősen növekedett a számítógépek száma. A 2007/2008-as tanévben egy számítógépre jutó gyermekek száma 5 fő. Az óvodák több mint fele rendelkezik internet kapcsolattal. Jelenleg is problémát okoz, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek egy része nem jár óvodába.***

A megyei önkormányzat által fenntartott intézmények közül a kaposvári Duráczy József Pedagógiai Fejlesztő és Módszertani Központ ellátja a hallássérült, a halmozottan fogyatékos hallássérült, beszéd fogyatékos gyermekek óvodai nevelését.

2. Célmeghatározás

- Óvodai ellátás biztosítása minden kisgyermek számára lehetőség szerint lakóhelyén. A szülői igényeknek megfelelően törekedni kell arra, hogy a 3-6 éves korú gyermekek óvodai nevelése teljes körű legyen.
- A hátrányos helyzetű rétegek és a roma népesség minél szélesebb körben jusson hozzá az óvodai ellátáshoz. Kiemelt figyelmet kell szentelni a roma gyermekek teljes körű óvodáztatására már 3 éves kortól.
- A személyi és tárgyi feltételek biztosítása a feladatok ellátásához.

3. A helyzetelemzésből és a célmeghatározásból adódó feladatok

- Biztosítani kell, hogy ötéves kortól valamennyi gyermek részesüljön a közoktatási törvényben előírtak szerint óvodai nevelésben.
- Kiemelt figyelmet kell fordítani a halmozottan hátrányos helyzetű és a roma gyermekek teljes körű óvodáztatására már 3 éves kortól. A feladat megvalósításához szükséges a védőnők, a családsegítő szolgálat, az óvodapedagógus, a települési önkormányzat jegyzőjének együttműködése.
- Differenciált képességfejlesztő, felzárkóztató fejlesztő programok hatékony alkalmazása, amely figyelembe veszi a gyermek állapotát, adottságait, társadalmi, szociális helyzetét. A helyi nevelési programok differenciáltan segítsék a gyermekek személyiségfejlesztését, szocializációját, esélyüket az iskolai tanuláshoz. A programok megvalósulásában a fejlesztő pedagógusok alkalmazását elő kell segíteni.
- A fenntartók biztosítsák az óvodák építményi, tárgyi feltételeit, különös tekintettel az óvodai szobák, az EU szabványos játszóudvarok kialakításával.
- Az integrált nevelés erősítésével, segítsék elő a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztését, utazó-tanári szolgálat igénybevitelével.
- Az óvodapedagógusok módszertani felkészítését biztosítsák a speciális feladatok ellátására akkreditált továbbképzéseken, másoddiploma megszerzésével.
- Az intézményi minőségirányítási program alapján történjen meg a nevelőmunka folyamatos belső ellenőrzése, fejlesztése.
- A helyi önkormányzatok 2008. szeptember 1-től kötelesek biztosítani a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai nevelését 3 éves kortól, 2010. augusztus 30-ig pedig minden óvodai neveléssel összefüggő szülői igény teljesítéséhez szükséges feltételeket meg kell teremteniük.

III. fejezet

Az általános iskolai oktatás-nevelés

1. Helyzetelemzés

1.1. Feladatellátási kötelezettség

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. Törvény 8.§ (1) bekezdés alapján a települési önkormányzat feladata az alapfokú nevelésről, oktatásról gondoskodni. A kötelezettség teljesítésének módjáról – önálló intézmény működtetése, társulási vagy közoktatási megállapodás megkötése – az önkormányzat dönthet.

1.2. Az általános iskolai oktatás-nevelés főbb jellemzői

Az általános iskolás korú gyermekek száma az elmúlt évekhez viszonyítva csökkent. A **2002/2003-as** tanévben **31.374** fő, a **2007/2008-as** tanévben **27.696** fő. Ez azt jelenti, hogy az elmúlt **5 év alatt 3.678** fővel kevesebb tanuló ült az iskolapadokban. Az óvodáskorúak számát tekintve ez a tendencia várható az elkövetkezendő években is. Az egy osztályra jutó tanulók száma **csökkent mértékben** változott. (**2002/2003-as tanévben 18,68, a 2007/2008-as tanévben 19,34 fő/osztály.**) Településenként nagyfokú eltérés mutatható ki az osztályok létszámában. (Az általános iskolai nevelés-oktatás főbb mutatóit a 2. sz. melléklet tartalmazza, **amelyben a nem önkormányzati általános iskolai feladatok is megtalálhatóak.**)

Az elmúlt 6 évben (**2001-2007**) 16 kisiskola szűnt meg. Ezek olyan 1-4 évfolyamos iskolaként működtek, ahol összevont osztályokban tanítottak. 2007-ben megyénkben 158 iskolában biztosított a feladatellátás. **Az elmúlt két évben jelentősen csökkent az önállóan működő iskolák száma, amely jelenleg is folytatódik az intézményi összevonásokkal. A feladatellátási helyek számában nincs változás. (Pl.: Siófokon, Barcsan egy intézmény központhoz tartoznak az iskolák.)** Az önkormányzati fenntartók mellett **5** iskolát egyház **működtet, egy intézményt a Kaposvári Egyetem,** míg **két** iskolát alapítvány, **amelyből egy intézmény felmenő rendszerben kívánja indítani az általános iskolai oktatást. Az elmúlt két évben egy alapítványi általános iskola szűnt meg.**

Az elmúlt években azokat a fenntartókat és intézményeket megkeresték alapítványok, ahol finanszírozási problémák voltak, hogy ők felvállalják az oktatási feladatokat a településeken. Szakmai tevékenységük nehezen követhető, **az általuk javasolt szerződések többsége nem állt szinkronban a közoktatási törvénnyel.** A jelenlegi oktatáspolitikai az alapfokú oktatás-nevelés ellátásának ezen formáját nem támogatja. A kisiskolák gondjai szembetűnőek. Alacsony a tanulólétszám, magasak a fajlagos költségek, sokszor kedvezőtlen a szakos ellátottság.

A költségvetési törvény által biztosított normatívák csak a fenntartás egy részére elegendőek. A fenntartók intézmény finanszírozási gondjai erősödtek. Ennek következtében az elmúlt két évben felerősödött a közoktatási társulások, együttműködések kialakítása. A gazdaságos működtetés mellett javítani lehet a pedagógiai munka tartalmi feltételeit is. A hatékony költségkihasználás és fenntartás érdekében többcélú intézményeket alakítottak ki (óvoda, általános iskola,

művészetoktatási intézmény). Az intézményi átszervezések következtében nőtt az utazó tanulók száma, **csökkent az önálló intézmények száma. A feladatellátási helyek száma nem csökkent, a felső tagozatos tanulóknak kell utazni a központi iskolába.**

A tanulói létszám és a tanulócsoporthoz csökkenésével csökkent a pedagógus létszám is. **2002/2003-as tanévben 3.137 pedagógus dolgozott a megye általános iskoláiban, míg a 2007/2008-as tanévben 2.803, ez 334 fős csökkenést jelent (lásd 2. sz. melléklet).**

Az intézmény-összevonás, a társulásban való működtetés a szakos ellátottság javulását, a humán erőforrás gazdálkodás hatékonyabb formáját valósíthatja meg. A szakember ellátottság, a szakosan tanított órák száma a városi iskolákban közel teljes körű. Ugrásszerűen megnőtt a szakvizsgázott pedagógusok száma. Elsősorban közoktatás-vezetői képzésben szerzik meg ezt a végzettséget. Arányaiban kevés azon pedagógusok száma, akik mérés-értékelés, minőségfejlesztő vagy egyéb szakirányú szakvizsgát tettek. Az integrált oktatáshoz, a fejlesztés hatékonyságához a másoddiplomás képzésben résztvevő pedagógusok száma növekszik. Ehhez nyújt segítséget a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Főiskolai Karának gyógypedagógusi, **logopédusi** és a tanulásban akadályozottak pedagógiájához kapcsolódó posztgraduális képzés indítása. **A hallgatók a megye iskoláiban töltik szakmai gyakorlatukat.**

Az általános iskolák 2004-ben vizsgálták felül és egészítették ki pedagógiai programjaikat. Figyelembe vették a NAT rendelkezéseit, valamint a közoktatási törvény 2003. évi módosítását. Elkészültek az intézményi minőségirányítási programok. **Az intézmények többsége kidolgozta és bevezette a kompetencia alapú oktatást.** A személyiség sokoldalú kibontakoztatása érdekében súlyponti kérdés az anyanyelvi, idegen nyelvi és informatikai oktatás. **A nemzetiségi nyelvterületen a horvát és a német nyelvet oktatják (Lakócsa, Szulok, Lad, Kaposfő).** Megtalálhatóak a társadalom- és természettudományi ismeret és a környezeti, valamint az egészséges életmódra nevelés is. A programok tartalmazzák a testkultúra fejlesztését, a mindennapos testedzés szükségességét. A pedagógiai programok tevékenységi rendszerét a helyi igényeknek (fenntartó, szülő), adottságoknak megfelelően alakították ki. Idegen nyelv tanulásban az angol és a német a leginkább tanult nyelv. Kiemelkedő az elmúlt évek alatt az informatikai fejlődés s ezzel együtt az informatikai oktatás. A tehetséggondozásra örömmel használják a tanárok a szakköri lehetőségeket. Több iskolában tagozatos, emelt szintű oktatáson nyújtanak bővebb ismereteket. A tanulmányi versenyek a tehetséges tanulók százait mozgatják meg évente. Az esélyegyenlőség biztosítására az iskolák széles körű programokat dolgoztak ki. A helyi tantervek tartalmazzák a felzárkóztató foglalkozásokat.

2007. március 31-ig átdolgozásra és kiegészítésre kerültek a minőségirányítási programok, figyelembe véve az önkormányzatok minőségirányítási programját. 2007. december 31-ig át kell tekinteni a pedagógiai programokat és a szükséges változásokat átvezetni. **Az intézmények túlnyomó többségében elkészültek esélyegyenlőségi tervek.**

Fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus segítségével biztosítják a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált oktatását, nevelését, de a 2002/2003-es tanévben már alig volt olyan iskola, ahol felvállalták az integrált oktatást (7 intézmény).

A **2008/2009-es tanévben** a felmérés során **72** települési intézmény jelezte, hogy biztosítják a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált oktatását. Az iskolák döntő többsége rendelkezik megfelelő szakemberrel. (Van olyan intézmény is, ahol az integrált oktatáshoz nem rendelkezik megfelelő szakemberrel, csupán heti két órában biztosított a logopédiai ellátás.) Az iskolák igénybe veszik a szakszolgálatok utazó tanári hálózatát, elsősorban a logopédus segítségét igénylik. **A 2005/2006-os tanévben**

az összes iskolai tanulólétszámból 3.385 fő vett részt gyógypedagógiai oktatásban, fejlesztésben. A 2007/2008-as tanévben már csak 1.253 főt jeleztek. A tanév során a 15/2007.(III.14.) sz. OKM rendelet értelmében elvégzett kötelező felülvizsgálat során a megye intézményeiben közel 500 gyermekkel kevesebb főt jeleztek, mint amennyi a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság nyilvántartásában szerepelt.

Azon településeken, ahol a tanulók döntő többsége roma nemzetiségű bevezették a nemzeti etnikai kisebbségi programot. Az iskolák jelzései szerint több településen növekszik a roma tanulók aránya. Számukra az integrációs felkészítő programok mellett biztosítani kell az intézményi szociális gondoskodást, mivel döntő többségük halmozottan hátrányos helyzetű, elmaradott szocio-kulturális környezetből kerül ki.

Az ellátás területén öröndetes tény, hogy a napközit igénybe vevő felső-tagozatos tanulók száma a statisztikai adatszolgáltatás alapján növekedett, **2002/2003-as tanévben 5,4%-ra, amely a 2007/2008-as tanévben enyhe csökkenést mutat, 5,2%.**

Az általános iskolák építményi, tárgyi feltételei különbözőek. A korszerű, jól felszerelt intézménytől, az omladozó vakolatú hiányos felszereltségű épületig minden megtalálható. A fenntartók anyagi lehetőségeik szerint gondot fordítanak intézményeikre. Nagyobb méretű beruházásra, korszerűsítésre pályázati forrásokat tudtak felhasználni. **Az elmúlt években jelentős volt az intézmények sikeres pályázati tevékenysége, amely (HEFOP, ROP) jelenleg is tart.**

A kötelező eszköz és felszerelési jegyzékben foglaltak teljes körű beszerzésére a fenntartók többsége 2008-ig halasztást kért és kapott az OKÉV-től. **A teljes körű megvalósítás a mai napig sem biztosított valamennyi intézményben. A megvalósítást a jelenleg is folyamatban lévő pályázatok sikeres elbírálásától várják.** Legszembetűnőbb változásokat az elmúlt évek során az informatikai fejlesztés hozta. Valamennyi iskola rendelkezik számítógéppel, döntő többségük korszerű informatikai tanteremmel és internet hozzáféréssel.

2. Célmeghatározás

Hatékonyan szervezett eredményes neveléshez-oktatáshoz való hozzáférés biztosítása valamennyi tanuló számára. A versenyképes tudás és az esélyegyenlőség feltételeinek megteremtése, a továbbhaladás biztosítása középfokú oktatási-nevelési intézményekbe. Hatékonyan működtethető intézményfenntartói társulások létrehozása, melyek biztosítják a gyermekek számára a legszélesebb körű ellátást megfelelő szakképzettségű szakemberekkel, a tárgyi eszközök fejlesztésével.

3. A helyzetelemzésből és a célmeghatározásból adódó feladatok

- Az integrációval létrejövő intézmények pedagógiai programjainak összehangolása, a szükséges szervezetfejlesztések támogatása.
- Az iskolaépületek felújítása, fejlesztése, figyelembe véve a szakhatósági és egyéb előírásokat (építészeti, közegészségügyi, akadálymentesítési).
- Az eszközök korszerűsítése. A taneszközök, informatikai eszközök fejlesztése mellett az iskola bútorzatainak korszerűsítésére kell törekedni. A tanulók életkori sajátosságainak figyelembe vételével ergonómiailag és esztétikailag korszerű berendezés álljon rendelkezésre.

- A bejáró tanulók biztonságos közlekedésének érdekében koordinált iskolabusz hálózat kialakítása. Az utazó gyermekek számára biztosítani kell a felnőtt kíséretet.
- A hátrányos helyzetű tanulók folyamatosan növekvő száma miatt minél szélesebb körében kerüljön alkalmazásra a képesség kibontakoztató és integrációs felkészítési program.
- A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelését-oktatását vállaló intézmények, többcélú kistérségi társulások együttműködési megállapodások megkötésével vegyék igénybe a szakszolgálati intézmények utazó szakember hálózatát, módszertani segítségét. ***Valamennyi gyermek kapja meg az állapotának megfelelő fejlesztést. A fenntartó kötelezően biztosítsa a személyi feltételeket.***
- A 8. osztályt el nem végzett tanulók számára megyei önkormányzati feladatellátási kötelezettség alapján, igény szerint biztosítja a felzárkóztató osztályok indítását. A feladatellátásra kijelölt intézmények: Marcali Hétszínvirág Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Somogy Megyei Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon és Gyermekotthon, Somogyvár (igény szerint bentlakással).
- A pedagógusok másoddiplomás és továbbképzésének tervezésekor az intézmények szakos ellátottságát, a helyi igényeket kell figyelembe venni az alapító okiratban meghatározott feladatok optimális ellátása érdekében.

IV. fejezet

A többi gyermekkel együtt nem foglalkoztatható, illetőleg nem oktatható sajátos nevelési igényű tanulók általános iskolai és kollégiumi ellátása

1. Helyzetelemzés

1.1. Feladatellátási kötelezettség

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 70. § (1) bek. b) pontja alapján a megyei önkormányzat feladata a többi tanulóval együtt nem foglalkoztatható fogyatékos gyermekek oktatása, nevelése. A fogyatékos gyermekek képzésének, tankötelezettségének teljesítési formái:

- önálló (szegregált) gyógypedagógiai iskola
- normál iskolákban szervezett speciális tanulócsoportok (tagozatok)
- integrált oktatás keretében.

1.2. A többi gyermekekkel együtt nem foglalkoztatható, illetőleg nem oktatható sajátos nevelési igényű tanulók, valamint az integrált oktatás keretében ellátott tanulók általános iskolai ellátása

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény 13. és 14. §-ával összhangban biztosított Somogy megyében a gyermekek ellátása. A tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálata és szakértői véleménye alapján a szülővel történő egyeztetés után döntenek az intézmény kijelöléséről. **Jelentősen megnőtt a nevelési tanácsadók szerepe.** Figyelembe veszik, hogy a gyermek, a tanuló fejlesztése, fejlődése az integrált, vagy a szegregált intézményi formában történő oktatás-nevelés keretében lehet-e eredményesebb.

A 2001/2002-es tanévben megyénkben működő 10 szegregált intézményből jelenleg 8 működik, melyből egy alapítványi egy pedig egyesületi fenntartású iskola. Bővült a feladatellátási köre a Mozgáskorlátozottak Somogy Megyei Egyesülete által fenntartott „Napsugár” Gyógypedagógiai Központnak. A halmozottan fogyatékos gyermekek számára nyújtanak ellátást óvodáskortól, valamint kiegészítették tevékenységüket szakmai szolgáltatással. A 2007/2008-as tanévtől 9-10. évfolyamot indított a marcali Hétszínvirág Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Központ és a barcsi Szivárvány Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Központ. Az alapozó oktatás és pálya orientáció után tudják folytatni tanulmányaikat.

A barcsi Szivárvány Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény – a teljes körű fejlesztő és általános iskolai feladatok mellett – kísérleti fejlesztő iskolai programot dolgozott ki. **A kaposvári Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon, Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadó teljes körű ellátást biztosít. Megszűnt az alapítványi balatonszemesi Beszédjavító Általános Iskola és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat. Ezen feladatokat a Kőröshegyi Általános Iskola vállalta fel, fogadva a gyermekeket.**

(Az intézmények elhelyezkedését mutatja a 4. sz. melléklet.)

A Somogy Megyei Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon és Gyermekotthon Somogyváron a teljes körű ellátás mellett biztosítja a szakiskolai

képzést a szobafestő, mázoló, asztalosipari-szerelő, állatgondozó, számítógép-kezelő, gyorsétkeztető, kertimunkás szakmákban. 40 mFt-os beruházás során folyamatosan bővítik eszközállományukat, számítógép hálózatukat, korszerűsítették a konyhát. ***Folyamatban van egy Norvég Alapú pályázat, amelynek pozitív elbírálása során a teljes diákotthoni, kollégiumi épület átépítésével egy korszerű, minden igényt kielégítő intézmény működhet.***

A Duráczky József Pedagógiai Fejlesztő és Módszertani Központ (régi nevén Siketek Intézete) a hallássérült és beszéd fogyatékos gyermekek óvodai és iskolai fejlesztése mellett ellátja a gyógypedagógiai konduktív gondozást is. 1,4 milliárd Ft-os beruházása során újjáépült a kollégium, a diákotthon, az orvosi rendelő, az audiológiai ellátást biztosító helyiségek. A megépült medence és kiszolgáló egységei biztosítják a hidroterápiát. A korszerű ellátó helyen biztosítják a konduktív fejlesztő foglalkozásokat. Az intézmény a régióban ellátja a hallássérült gyermekek nevelését, oktatását.

A marcali Hétszínvirág Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény által kidolgozott „Hétszínés” program és a hozzákapcsolódó akkreditált képzés bázisintézménnyé fejlesztette az iskolát. A 72 millió PHARE programmal megvalósuló beruházás korszerű ellátást biztosít a térség gyermekei számára.

A megyében működő szegregált intézményekben és tagozatokon a sajátos nevelési igényű gyermekek tantervi programja alapján dolgoznak. Az intézmények folyamatosan kidolgozzák minőségirányítási programjukat, ***valamint a kompetencia alapú oktatást.*** Tanulóik döntő többsége roma származású, így figyelembe veszik az etnikai, nemzetiségi, kisebbségi oktatás irányelveit. A fejlesztő, a rehabilitációs és rehabilitációs programjaikkal segítenek diákjaik számára biztosítani az esélyegyenlőséget. Felkészítik a gyermekeket a szakiskolai továbbtanulásra, a munka világába való bekapcsolódásra. A tanulók döntő többsége olyan szocio-kulturális környezetből kerül ki, ahol nem érték a tudás, a tankötelezettség teljesítése. Az oktatás jelenlegi feltételei folyamatosan javulnak. Növekedett a gyógypedagógiai képesítésű, tanulásban akadályozottak oktatására specializálódott pedagógiai szakosok száma, akik a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Főiskolai karán szereztek diplomát. Megyei intézményeink közül a marcali Hétszínvirág Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, a Duráczky József Pedagógiai Fejlesztő és Módszertani Központ és a Bárczi Gusztáv Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadó a főiskola hallgatóinak gyakorló bázis intézményei. Valamennyi képzési szerkezetben kevés a segítő szakemberek, a gyógypedagógiai asszisztensek száma. A nevelési-oktatási feladatok mellett kollégiumi, diákotthoni elhelyezést biztosítanak tanulóik számára a Duráczky József Pedagógiai Fejlesztő és Módszertani Központban, a somogyvári, az igali, a nagybajomi, a barcsi és a kaposvári intézményekben.

A képzési kötelezettség teljesítésére megfelelő feltételeket biztosít a Duráczky József Pedagógiai Fejlesztő és Módszertani Központ, a barcsi Szivárvány Gyógypedagógiai Központ, a kaposvári „Napsugár” Gyógypedagógiai Központ, a ***kaposvári Bárczi Gusztáv Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadó.***

Az intézményi keretek közötti ellátás mellett a gyermekek állapota alapján családi környezetben is biztosítják a fejlesztést.

A megyei önkormányzat intézményeiben lévő zsúfoltság is megszűnt. Az előirányzott fejlesztések, létszámbővítések helyett a csökkenő tanulólétszám miatt 2007. július 31-ével megszűnt a lengyeltóti Csalogány Általános Iskola, az öreglaki intézmény

beintegrálódott a somogyvári teljes körű ellátást biztosító intézménybe. Jelenleg az öreglaki telephelyen a diákotthoni rész és a lakásotthonok működnek, de a tanulók a somogyvári iskola osztályaiba járnak.

A **2002/2003**-as tanévben az intézményhálózatot zsúfoltnak minősítették. Az integráció során jelentős változás történt. Ma már csak **7** iskolában található elkülönített osztály. A tanulólétszám csökkenése, az **integráció** miatt az elkövetkezendő **években újabb tagozatok** megszűnése várható, mivel több évfolyamon nincs tanuló.

A sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók ép társaik közötti integrált oktatása iránt egyre nagyobb az érdeklődés. Ennek következtében a szegregált intézményekben és a tagozatokon folyamatosan csökken a tanulólétszám.

Az integrált oktatásban **2002/2003**-ban csupán 18-20 tanuló vett részt 7 intézményben. Az idei tanévben **72** intézmény – az általános iskolák **közel 50%-a** – fogadja a sajátos nevelési igényű gyermekeket. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium, a Dél-Dunántúli Régió Közoktatás-fejlesztési Középtávú Stratégiája is hangsúlyozza az integrált nevelés-oktatás jelentőségét. Elő kell segíteni a fogyatékkal élő tanulóknak az általános és középiskolákban integrált keretek közötti oktatását.

A fogyatékoság jellege és mértéke szükségessé teszi, hogy a tanulók állapotuknak, adottságuknak megfelelő különleges gondozásban, az általános iskolai oktatás-nevelés terén a fogyatékoság jellegének megfelelő feltételekkel, speciális szakképzetszerű pedagógusokkal, szakemberekkel rendelkező gyógypedagógiai intézményekben folytathassák tanulmányaikat.

A megyei önkormányzat együttműködési megállapodás keretében támogatja a megyei feladat ellátását felvállaló fenntartókat, a tagozatokat fenntartó intézményeket. Támogatja az integrált nevelési-oktatási intézményeket is. A szakszerű ellátás érdekében utazó tanári szolgálat bővítésével kíván segítséget nyújtani.

2. Célmeghatározás

A többi tanulóval együtt nem nevelhető, képzési kötelezettségű gyermekek oktatását felvállaló intézmények fejlesztésével biztosítani kell a hatékony, széleskörű ellátást. Az ellátási igények tükrében kerüljön fejlesztésre a feladatellátáshoz kapcsolódó gondozás, korai fejlesztés, konduktív pedagógiai ellátás és gyógypedagógiai tanácsadás.

A tankötelezettség betartása a hátrányos helyzetű roma gyermekeknél, a továbbtanulás lehetőségét biztosítva számukra.

3. A helyzetelemzésből és a célmeghatározásból adódó feladatok

- Sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelését, az alapító okiratban meghatározott módon biztosító nevelési-oktatási intézmények számára rendszeres módszertani segítséget kell nyújtani az utazó szakember hálózat működtetésével.
- A települési önkormányzatok iskolái közül csak azok vállalják fel az integrált nevelést-oktatást, amelyek biztosítani tudják a személyi feltételeket.
- Az SNI-s gyermekek neveléséhez-oktatásához, fejlesztő felkészítéséhez, különleges gondozásához előírt személyi, tárgyi feltételek biztosítása, különösen a segítő alkalmazottak számának növelése terén.
- Együttműködés a jegyzőkkel, gyermekjóléti szolgálatokkal, a helyi kisebbségi önkormányzattal a tankötelezettség biztosítása, a mulasztott tanórák számának csökkentése okán.

V. fejezet

Pedagógiai szakszolgálat

1. Helyzetelemzés

1.1. Feladatellátási kötelezettség

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény értelmében a szülő és a pedagógus nevelőmunkáját és a nevelési oktatási intézmény feladatainak ellátását pedagógiai szakszolgálat segíti.

A megyében ellátandó feladatok:

- gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés
- fejlesztő felkészítés
- tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység
- nevelési tanácsadás
- logopédiai ellátás
- továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás
- konduktív pedagógiai ellátás
- gyógytestnevelés.

1.2. Szakszolgálati ellátás

A feladatellátást, mint intézményfenntartó a megyei önkormányzat saját fenntartású nevelési tanácsadói hálózattal, illetve a városokban működő nevelési tanácsadókkal együttműködési megállapodás alapján biztosítja. (A szakszolgálati hálózatot az 5. sz. melléklet tartalmazza.)

Az intézményrendszer lefedi a megyei igényeket. ***Nevelési Tanácsadó működik: Siófokon, Tabon, Kaposváron, Marcaliban, Baracson, Nagyatádon, Kőröshegyen, Kadarkúton.*** A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadásra külön szervezet nem áll rendelkezésre. Ezt a feladatot a nevelési tanácsadók látják el. Igény szerint adnak segítséget a hozzájuk forduló szülők, diákok számára. Folyamatosan növekszik a szűrések és az ellátottak száma. ***2008-tól jelentősen megnövekedett a nevelési tanácsadók szerepe és feladatköre, különös tekintettel az iskolaérettségi vizsgálatokra.*** A nevelési-oktatási intézmények igénylik a kellő időben elvégzett szűréseket, a szükséges terápiákat. Fontos szerepe van a gyermekek fejlődésében, az iskolai teljesítményben, a továbbtanulásban. Új feladatként jelentkezett a fejlesztő felkészítés. Törvényi változásként jelentkezett, hogy az igénybevételi jogosultság nemcsak a tankötelezettséghez kötődik, hanem a nappali rendszerű oktatásban résztvevő nem tanköteles tanuló is igényjogosult lehet. Egyre nagyobb számban jelentkeznek a szakszolgálatnál ezen fiatalok. A szolgáltatást igénybevevők és a rászorulóknak magas száma miatt a várakozási idő egyre magasabb.

A nevelési tanácsadók ellátják a beszédvizsgálói, beszédjavítói feladatokat is.

A Tanulási Képességet Vizsgáló Megyei Szakértői és Rehabilitációs Bizottság, valamint a Beszédvizsgáló Megyei Szakértői és Rehabilitációs Bizottság a Duráczy József Pedagógiai Fejlesztő és Módszertani Központ integrált ***egységeként működött. 2009. január 1-től rendeleti szabályozást követően önálló intézményként – Somogy***

Megyei Önkormányzat Tanulási Képességet Vizsgáló és Beszédvizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottsága – látja el feladatait. Helyileg továbbra is a Duráczky József Pedagógiai Fejlesztő és Módszertani Központ épületében működik. 2007-ben miniszteri rendelet értelmében több mint kétezer a pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott gyermek felülvizsgálatára került sor. Ez hatalmas terhet jelentett a szakértői bizottság tevékenységében.

A fogyatékosok korai gondozása a szakértői bizottság szervezésében teljes körű. Korai gondozási ellátást biztosít a barcsi Szivárvány, a „Napsugár” Gyógypedagógiai Módszertani Központ, a Duráczky József Pedagógiai Fejlesztő és Módszertani Központ, a marcali Egységes Pedagógiai Szakszolgálat, **kaposvári Bárczi Gusztáv Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadó**. Konduktív pedagógiai ellátást is a fenti intézmények látják el.

Megyénkben teljes körű a logopédiai ellátás. A szakszolgálatok az intézményi székhelyen történő ellátás mellett kiépítették az utazó logopédiai hálózatot. E feladatra a megyei önkormányzat együttműködési megállapodásokat kötött a kistérségi társulásokkal.

A 2007/2008-as tanévtől több kistérségi társulás és település is működtet szakszolgálatot. Jelenleg működő szakszolgálatok: Lengyeltóti, Balatonlelle, Barcs, Somogyjád, Nagyberki, Siófok, Nagybajom, Kadarkút, Kőröshegy, Nagyatád, Csurgó, Marcali településeken.

A gyógytestnevelés biztosításánál a legnagyobb gondot a gyógytestnevelés szakos pedagógus hiánya jelenti. A mozgásszervi panaszokkal, tartáshibákkal, egyéb betegségekkel küzdő, s e miatt gyógytestnevelési ellátásra szoruló gyermekek száma növekszik.

2. Célmeghatározás

A pedagógiai szakszolgálati ellátásnál és a fejlesztésnél érvényesüljön

- a gyermek, a tanuló joga, hogy állapotának, személyes adottságainak megfelelő ellátásban részesüljön,
- az ellátás biztosítása megfelelő időben a lakóhelyhez, tartózkodási helyhez minél közelebb legyen.

3. A helyzetelemzésből és a célmeghatározásból eredő feladatok

- A többcélú kistérségi társulások a saját területükön lássanak el pedagógiai szakszolgálati feladatokat. A folyamatos és szakszerű ellátás érdekében – amennyiben nem rendelkeznek szakszolgálati intézménnyel – a meglévő intézmények fenntartóival kössenek feladatellátási megállapodást.
- Kiemelten kell kezelni a gyógytestnevelési ellátást. Ösztönözni kell a teljes körű szakember hálózat kiépítését másoddiplomás képzéssel.
- A megyei önkormányzat a közoktatási törvényben előírt feladatellátásról saját intézményeiben gondoskodik, kiegészítve más fenntartók által létrehozott szakszolgálati intézményekkel.

VI. fejezet

Az alapfokú művészetoktatás

1. Helyzetelemzés

1.1 Feladatellátási kötelezettség

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 8. § (1) bekezdése értelmében a nevelési-oktatási feladat ellátásán belül biztosíthatja az alapfokú művészet-oktatási feladatellátást. A Somogy Megyei Önkormányzat akkor köteles alapfokú művészet-oktatási intézményt működtetni, ha a települési önkormányzat a feladatellátást átadja.

1.2 Az alapfokú művészetoktatás jellemzői

Az alapfokú művészetoktatás az elmúlt években dinamikusan fejlődő oktatási ágazat volt. A városokban több évtizede működő zeneiskolák (Barcs, Nagyatád, Kaposvár, Csurgó, Siófok, Marcali, Fonyód, Tab) mellett a kedvező normatíva miatt növekedett azon általános iskolák száma, amelyek felvállalták a művészeti oktatást. A zeneművészeti ág különböző tanszakain a hangszeres zene-oktatási képzés fajlagos költsége és eszközigénye igen magas. Ennek következtében a táncművészeti és képzőművészeti és a szín- és bábművészeti ágban oktatott gyermekek létszáma növekedett. Ezzel arányban nem növekedett a szakképzett pedagógusok, művésztanárok száma.

A rendszerben egyre nagyobb számban jelentek meg a nem önkormányzati fenntartású alapfokú művészetoktatási intézmények. Az intézmények száma nem változott jelentős mértékben, de növelték telephelyeik számát. A művészeti oktatás ilyen nagymérvű elterjedése a minőség rovására ment. Az általános iskolákban nem minden tanszakon tudták biztosítani a megfelelő végzettségű művésztanárt. 2007-től a **bevezetett** minősítési kötelezettségtől egy szakmai megújulást, minőségbiztosítást **vártak az intézmények, de ez elsősorban a normatíva igénylésnél jelentett változást.**

A 8 önkormányzati városi zeneiskola önálló, jól felszerelt épületben működik. A **2008/2009-es** tanévben 17 nem önkormányzati művészeti intézmény **73** telephelyen működik. (Az intézmények kimutatását lásd a 3. sz. mellékletben.) A telephelyek a települési általános iskolákban vannak. Együttműködési megállapodás alapján használják a tantermeket, az iskola felszereléseit. Két intézménynek van saját, önálló, jól felszerelt épülete. Két intézmény székhelye, illetve telephelye művelődési intézményben van. A fenntartók és a használók döntő többsége elégedett a nem önkormányzati művészeti iskolák szakmai munkájával. Az elmúlt évben két művészeti iskola kérte megszüntetését, mivel nem tudja teljesíteni a közoktatási törvény módosításából adódó feltételeket (saját alkalmazotti létszám). **Jelenleg három intézmény szünetelteti működését. Amennyiben a közoktatási törvényben előírt feltételeiket nem tudják teljesíteni, a következő tanévben megszűnnek.**

Az önkormányzati intézmények és a nem önkormányzati intézmények döntő többségéről elismeréssel szólnak a fenntartók, a szülők és a gyermekek. A művészeti intézmények működése olyan tartalmas szabadidős tevékenységet biztosít, amely az érzelmi és esztétikai nevelésével pozitívan befolyásolja a tanulók személyiség

fejlesztését. Művészeti, szakmai táborokat szerveznek hazai és külföldi gyermekek, pedagógusok számára. Kiállításokat, bemutatókat szerveznek tanítványaikkal.

Az eszközeik egy része amortizálódik, amelynek beszerzése komoly nehézséget okoz. *Somogy Megye Főjegyzője a közoktatási törvény értelmében folyamatosan él törvényességi vizsgálati jogával. A feltárt hiányosságok megszüntetésével a nevelési-oktatási folyamat javítását biztosítják az intézmények.*

2. Célmeghatározás

- Az alapfokú művészetoktatási intézményrendszer fenntartása.
- Az intézményekben biztosítani kell a közoktatási törvényben előírt képesítési követelményeket, a teljes körű eszközfelszereltséget.

3. A helyzetelemzésből és a célmeghatározásból adódó feladatok

- A hiányzó, valamint az elhasználódott eszközök, hangszerek, fellépő ruhák pótlása.
- A pedagógus-továbbképzési tervek készítése során a szükséges kompetenciák megszerzésére irányuló továbbképzések előnyben részesítése.
- A települési önkormányzatok vizsgálják felül megállapodásaikat a nem önkormányzati művészeti iskolák fenntartóival, és végezzék el a szükséges módosításokat, a közoktatási törvényhez igazítva.

VII. fejezet

A tartósan gyógykezelés alatt álló tanköteles gyermekek általános iskolai oktatása

1.1. Feladatellátási kötelezettség

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 70. § (1) bekezdés b) pontja alapján a megyei önkormányzat kötelező feladatként gondoskodik az egészségügyi intézményekben tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek oktatásáról-neveléséről.

1.2. A tartósan gyógykezelés alatt álló gyermekek ellátásának főbb jellemzői

Somogy megyében egy kórházban, a Somogy Megyei Önkormányzat Kaposi Mór Oktató Kórháza mosdói telephelyén kezelnek tartósan tanköteles korú gyermekeket. A Somogy Megyei Önkormányzat és a Magyarországi Református Egyház között létrejött feladatellátási szerződés alapján 2002. július 1-től a Magyarországi Református Egyház végzi az intézményben tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek óvodai, általános iskolai ellátását külön működési engedély alapján.

A Somogy Megyei Önkormányzat feladatellátási kötelezettségéből adódóan az egészségügyi intézményekben gyógykezelés alatt álló gyermekek tankötelezettségének teljesítéséhez szükséges oktatásról való gondoskodás körében a Somogy Megyei Tüdő- és Szívkörház (Mosdós) fenntartásának átadásával egyidejűleg az intézményben tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek óvodai, általános iskolai nevelésének és oktatásának az ellátását a Magyarországi Református Egyházra bízta. A Magyarországi Református Egyház, mint fenntartó vállalta gyógykezelésük időtartama alatt a gyógykezelés alatt álló gyermekek óvodai nevelését, iskolai előkészítését, a 6-16 éves korú gyermekek általános iskolai oktatását, fogyatékos gyermekek speciális oktatását, nevelését, a gyermekek iskolai napközis foglalkoztatását, ezzel részt vett a közoktatásról szóló törvényben meghatározott önkormányzati feladatok ellátásában az 1993. évi LXXIV. törvény 81. § (1) bek. e) pontja, illetve a (3) bekezdése szerinti közoktatási megállapodás alapján. A Somogy Megyei Önkormányzat az intézmény átadásával egyidejűleg kikötötte, hogy a Magyarországi Református Egyház köteles a gyógykezelés alatt álló gyermekek óvodai nevelését, alapfokú oktatását a férőhelyek teljes kihasználása mértékéig biztosítani (iskolai tanuló létszám legfeljebb 45 fő, óvodai férőhely legfeljebb 28 fő).

A szerződő felek a mosdói és a megyei kórház vezetése által közösen kialakított szakmai koncepció figyelembevételével a feladatellátási szerződést módosították, a fenntartó 2007. január 1. napjával a Mosdói Tüdő- és Szívkörházat – az idősek otthona és az oktatási-nevelési feladatellátás kivételével – a Kaposi Mór Oktató Kórházhoz integrálta. Az önálló működési engedéllyel rendelkező szociális és oktatási egyházi feladatellátás megmaradt. Ennek értelmében a feladatellátási szerződésmódosítás a kórház területén lévő egyházi működtetésű intézményi ellátást nem érinti, az arra vonatkozó feladatellátási szerződésben és kiegészítő megállapodásokban foglalt változatlanul érvényesek. *A Kaposvári Református Egyházközség által fenntartott Lorántffy Zsuzsanna Református Általános Iskola és Gimnázium tagintézményeként*

működik Mosdóson. Az intézmény látja el a gyógykezelés alatt álló tanköteles korú gyermekek óvodai iskolai nevelését, oktatását.

Az óvodai-iskolai ellátásban résztvevő gyermekek létszáma egészségügyi állapotuk, illetve az intézményben tartózkodásuk függvényében változó, éves statisztikai adatok nem állapíthatók meg.

Az óvodai férőhelyek száma: 25.

Az iskolai férőhelyek száma 60.

Egy tanév alatt 2000-2006. év átlagát tekintve kb. 250-300 gyermek vette igénybe az ellátást.

Egyidejűleg az óvodai csoportban max. 15 fő, az iskolai csoportban max. 20 gyermek oktatása-nevelése folyik.

A férőhelyekre való tekintettel a pedagógus-létszám állandó. Pedagógus munkakörben alkalmazottak száma 6 fő. Megoszlásuk:

- 1 fő óvodapedagógus
- 4 fő pedagógus teljes munkaidőben
- 1 fő pedagógus részmunkaidőben (gyermeklétszámtól függően, szükség szerint).

VIII. fejezet

Középfokú oktatási intézményekbe történő beiskolázás, pályaválasztási tevékenység, regionális beiskolázás

1. Helyzetelemzés

Az általános iskolát végző tanulók továbbtanulását alapvetően a szabad iskolaválasztás joga határozza meg. Az egyes intézmények oktatási kínálata ugyanakkor a tanulók, szülők számára lehetőséget biztosít az érdeklődésnek legmegfelelőbb iskola kiválasztására. Ez érvényes a 8 és 6 osztályos gimnáziumot választóknál, akik a 4. illetve 6. osztály után váltanak iskolatípust, valamint a hagyományos 8. osztály után a középfokú iskolákat választóknál egyaránt. Alapvető fontosságú – a közoktatási törvényről szóló 1993. évi LXXIX. törvény 87. §-ának (1) bekezdése is szól –, hogy a kisebb településen lakó is ismerje meg a továbbtanulás lehetőségeit, illetve ha egyik iskolába sem kerül be a tanuló a jelentkezései után, akkor is tudja, hogy mint tanköteles hova mehet a lakóhelyéhez legközelebb eső iskolába a 9. évfolyami továbbtanulásra. Ezért szükséges kijelölni, az egész megye területét lefedve azokat a középfokú oktatási intézményeket, amelyek biztosítani tudják az elutasított tanulók továbbtanulását a 9. évfolyamon. Az idézett jogszabály szerint tehát a megyei önkormányzat köteles gondoskodni azoknak a tanulóknak különbözőzeti vizsga vagy évfolyamisméltés nélküli iskolaváltásáról, akiknek a lakóhelyén, ennek a hiányában tartózkodási helyén a tankötelezettség végéig nem biztosítottak az iskolai nevelés és oktatás feltételei. (A 9. és 10. évfolyam után a heti 5 órás orientáció ellenére, különbözőzeti vizsga letétele után széles iskolai, szakmai választék áll a változást igénylő tanulók rendelkezésére. A pályaválasztás tehát ezzel a 2 évvel kitolódik a 10. évfolyam utáni időszakra.)

A kötelező 9. évfolyami beiskolázást a **2008/2009.** tanévtől végző középfokú oktatási intézmények és körzetek települései:

Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Bacsák György Szakképző Iskolája, Fonyód

Beiskolázási körzet: Balatonberény, Balatonmáriaifürdő, Balatonkeresztúr, Somogyszentpál, Fonyód, Táská, Buzsák, Öreglak, Somogyvár, Pamuk, Pusztakovácsi, Hács, Kisberény, Lengyeltóti, Gyugy, Ordacsehi, Szőlősgyörök, Somogyvamos, Gamás, Somogybabod, Somogytúr, Látrány, Visz, Karád, Nagycsepely, Balatonöszöd, Balatonboglár, Balatonlelle, Balatonfenyves, Balatonszentgyörgy

Marcali Városi Önkormányzat Széchenyi Zsigmond Szakközépiskola- és Szakiskolája, Szöcsénypuszta

Beiskolázási körzet: Böhönye, Vörs, Tikos, Hollád, Balatonújlak, Kéthely, Somogysámson, Főnyed, Szegerdő, Sávoly, Szókedencs, Somogyzitfa, Marcali, Gadány, Kelevíz, Nagyszakácsi, Nemesvid, Tapsony, Somogysimonyi, Varászló, Nemesdéd, Nemeskisfalud, Szenyér, Mesztegnyő, Hosszúvíz, Libickozma, Csömend, Nikla, Somogyfajsz, Csákány

**Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Nagyváthy János
Középiskolája és Szakiskolája, Csurgó**

Beiskolázási körzet: Inke, Vése, Pogányszentpéter, Iharosberény, Iharos, Somogyicsicsó, Csurgó, Csurgónagymarton, Porrog, Somogybükkösd, Porrogszentpál, Senta, Gyékényes, Berzence, Somogyudvarhely, Órtilos, Zákányfalú, Zákány

**Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Nagyatádi
Szakképző Iskolája, Nagyatád**

Beiskolázási körzet: Segesd, Tarany, Bolhás, Nagyatád, Kutas, Beleg, Szabás, Nagykorpád, Lábod, Görgeteg, Rinyaszentkirály, Háromfa, Bakháza, Rinyaújnép, Rinyaújlak, Rinyabesenyő, Kisbajom, Ötvöskónyi, Somogyszob, Kaszó

**Széchenyi Ferenc Gimnázium, Szakképző Iskola és
Kollégium, Barcs**

Beiskolázást körzet: Péterhida, Komlósd, Bolhó, Heresznye, Somogyaracs, Csokonyavisonta, Homokszentgyörgy, Kálmánca, Szulok, Istvándi, Darány, Kastélyosdombó, Drávatamási, Barcs, Drávagárdony, Potony, Tótújfalu, Lakócsa, Szentborbás, Babócsa, Patosfa, Bélavár, Vízvár

**Somogyi TISZK Baross Gábor Közép- és Szakiskola,
Siófok**

Beiskolázási körzet: Balatonszemes, Balatonföldvár, Balatonszárszó, Kőröshegy, Szólád, Kötcse, Teleki, Pusztaszemes, Zamárdi, Siófok, Balatonszabadi, Siójut, Ságvár, Ádánd, Nyim, Som, Nagyberény, Balatonendréd, Bálványos, Kereki, Szántód

**Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Rudnay Gyula
Középiskolája és Szakiskolája, Tab**

Beiskolázási körzet: Tab, Tengőd, Bábonymegyer, Kánya, Bedegkér, Kára, Miklósi, Törökkoppány, Szorosad, Somogydöröcske, Nágocs, Zics, Somogyegres, Kapoly, Somogyacsa, Andocs, Kisbárapáti, Bonnya, Fiad, Somogyeggyes, Lulla, Sérsekszőlős, Torvaj, Zala

**Építőipari, Faipari Szakképző Iskola és Kollégium,
Kaposvár**

Beiskolázási körzet: Ecseny, Felsőmocsolád, Somogyeszti, Polány, Edde, Osztopán, Bodrog, Somogyjád, Somogyfajsz, Újvárfalva, Mezőcsokonya, Csombárd, Várda, Hetes, Juta, Zselickisfalud, Bószénfa, Gálosfa, Hajmás, Simonfa, Kaposújlak, Kaposszerdahely, Zselicszentpál, Cserénfa, Sántos, Taszár, Orci, Magyaregres, Somogyaszaló, Szentgáloskér, Ráksi, Igal, Gadács, Somogyszil, Kazsok, Gölle, Kisgyalán, Fonó, Nagyberki, Mosdós, Csoma, Szabadi, Kercseliget, Baté, Kaposhomok, Kaposkeresztúr, Kaposgyarmat, Büssü, Zimány, Magyaratád, Patalom, Mernye, Alsóbogát, Szentbalázs, Somodor

**Jálics Ernő Általános, Művészeti és Szakképző Iskola,
Diákotthon; Szakszolgálati és Szakmai Szolgáltató
Intézmény, Kadarkút**

Beiskolázási körzet: Kadarkút, Kőkút, Hencse, Hedrehely, Visnye, Bárdudvarnok, Rinyakovácsi Nagybjom, Kiskorpád, Kaposfő, Kaposmérő, Kisasszond, Csököly, Gige, Szenna, Patca, Szilvásszentmárton, Lad, Mike, Pálmajor, Jákó, Somogysárd

Mindezek az „irányított beiskolázások” ugyanakkor természetesen nem merevek, hiszen a közlekedési lehetőségek, családi kapcsolatok ezt befolyásolhatják.

9. évfolyamra bekerülők lehetnek középiskolai, szakközépiskolai (ezek tananyagai nagyon közelítenek egymáshoz) és szakiskolai orientáltságúak. 11. évfolyamon kezdődik a szakiskolákban a szakmai képzés, amely szakmai vizsgával zárul, 2-3 tanulmányi év után. 13. évfolyamon kezdődnek az érettségihez kötött szakmai képzések, amelyek időtartama 1-3 év, csak szakképzési tanulmányok után záródnak szakmai vizsgával.

Problémát jelent a túlkorosság, az általános iskola elhagyása a 8 osztály befejezése előtt. Az általános iskolát végzettek teljes létszámának felvétele biztosított a megye középiskoláiba.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény módosításának 126. §-a értelmében a Somogy Megyei Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon és Gyermekotthon szakiskolája került kijelölésre, amely nem tagadhatja meg az érintett tanulók felvételét akkor sem, ha a tanuló már nem tanköteles. A kijelölt iskola egyéni ütemterv kidolgozásával, egyéni foglalkozások megszervezésével segíti a tanulókat. A 2008/2009-es tanévtől ezen intézmény a tankötelezettség teljesítésére kijelölt szakiskola.

Jelentős szerepe van az iskolaválasztásnál annak a pályaválasztási tevékenységnek, melyet a középfokú intézmények fejtenek ki az eredményesebb beiskolázások érdekében az általános iskolák felé, illetve a Kaposvári Egyetem Csokonai Vitéz Mihály Pedagógiai Főiskolai Kara Pedagógus Továbbképző és Szolgáltató Intézete által évente elkészülő Pályaválasztási Útmutató is segítséget ad ebben. A Somogy Megyei Munkaügyi Központ (2007-től már régiós szervezéssel, Dél-Dunántúli Regionális Munkaügyi Központ Kaposvári Kirendeltségeként) évente szervezi a megyei Pályaválasztási Napokat a megyeszékhelyen, de más településeken is. Hiányzik ugyanakkor a személyes kontaktus, amellyel a megye egész területére vonatkoztatva ki lehetne fejteni a pályaválasztási munkát, az általános iskolák illetékes pedagógusainak régiós vagy megyei segítése, pszichológiai tanácsadás az érdeklődőknek. Ez a munka 1990-ben a Somogy Megyei Munkaügyi Központhoz került a Pedagógiai Intézettől (még 4 megyében történt ilyen változás), de a tevékenységük a pályaválasztási kiadvány kiadására szűkült. Az iskolahálózat változásai, a szakmai struktúra szélesedése ugyanakkor szükségessé teszi a tevékenység új keretek közti „felélesztését”, melyben jelentős szerepet töltenek be a kamarák.

Somogy megye a dél-dunántúli régióhoz tartozik, és ezért egyre jobban érvényesül a gazdasági élet, valamint a mindennapi kapcsolatok területén a régiós együttműködés. A humán szférán belül a középfokú oktatásnál érvényesül legjobban a megyehatárok gyengülő szerepe. Ennek jellemzői az alábbiakban foglalhatók össze.

A közoktatás regionális szerepkörének továbbra is meghatározója a szabad iskolaválasztás, amely különösen a szakképzésben jelentheti a megyehatárok átlépését. Barcs és térsége Baranya, Csurgó és térsége Zala, Kaposvár és térsége Tolna (Dombóvár), Siófok és térsége Fejér illetve Tolna megye beiskolázására van kölcsönös hatással.

Ezen törekvések mutatkoztak meg a dél-dunántúli régió mezőgazdasági és a balatoni régió turizmus-vendéglátás szakképzése terén megalkotott fejlesztési tervekben is, melyek elkészítését 2006-2007-ben közel nyolc hónapos alapos szakmai előkészítő munka előzte meg.

A Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Dráva Völgye Középiskolája tanulóinak 50%-a régiós beiskolázású, de a Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Mathiász János Középiskolája és Szakiskolája (15%) és a Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Nagyváthy János Középiskolája és Szakiskolája (20%) is szerepet vállal a régiós beiskolázásból. Hasonlóképpen nyitottak Nagykanizsa, Pécs, Dombóvár, Tamási és Székesfehérvár középiskolái is a somogyi fiatalok előtt. A középfokú szakképzés mellett a speciális gimnáziumi oktatást nyújtó intézmények szintén nagy vonzerővel bírnak a régió megyéiből. A Siófokon és Barcon folyó kéttannyelvű oktatásba (német nyelven) évente kb. 90 tanuló kapcsolódik be a régióból, illetve Fejér és Veszprém megyéből. Hasonló a hatása a nagy múltú pécsi intézménynek (Löwey Gimnázium német, Kodály Zoltán Gimnázium olasz, Apáczai Csere János Gimnázium angol kéttannyelvű intézmények), a tolna megyei Gyöngyös német-magyar kéttannyelvű gimnáziumának.

Mind a szakképzésben, mind a gimnáziumi oktatásban a már említett szabad iskolaválasztás, a tanulói és szülői érdeklődés, a hagyományok, a racionális gondolkodás a meghatározó a továbbtanulás terén. Ennek szervezett, megállapodásban rögzített formája nem létezik és nem is célszerű. Az oktatásirányítás szakembereinek időnkénti, régiós találkozásakor ugyanakkor felmerül a jobb, hatékonyabb beiskolázás igénye (főleg a szakképzés területén), de a kölcsönös tájékoztatás javításán és a pályaválasztási munka megyehatárokon átnyúló tevékenységének erősítésén túl nem lehet más orientációt kifejteni. A Kaposvári Térségi Integrált Szakképző Központban is érvényesül a regionalitás, mert a nyolc csatlakozott intézmény közül csak hat kaposvári, míg egy-egy szigetvári és dombóvári.

2. Célmeghatározás

- Javítani kell a pályaválasztási tevékenységet.
- Növelni kell az oktatás regionális szerepét, elsősorban a szakképzés területén.
- Bővíteni szükséges a kistérségi együttműködésben az intézmények közötti kapcsolatot – a megyehatárokon is áthatolva – segítve ez által egymás szakmai munkáját, a realisabb beiskolázást.

3. A helyzetelemzésből és a célmeghatározásból adódó feladatok

- A pályaválasztási tevékenységet ki kell szélesíteni a kiadványok megjelentetésén túl, a személyes kapcsolatokkal, az iskoláknak, a szülőknek adott tájékoztató munkával, fórumokkal. Ebben a tevékenységben az egész megye területén illetékes munkaügyi szervezetnek és a pedagógiai szakmai szolgáltatóknak is részt kell vennie.

- Az alapozó képzés végén pedig intenzíven feladatot kell vállalnia a gazdasági kamaráknak, hogy közvetítsék a gazdaság igényeit a tanulók felé.
- A középfokú oktatási intézmények beiskolázása (különösen a kollégiumi hálózat korszerűsödésével) túlmutat a statisztikai régión (Baranya, Somogy, Tolna). Tovább kell folytatni a szomszédos megyékbe – valamint speciális képzéseknél azon túl is – irányuló népszerűsítést a Somogy megyében folyó képzési profilokról, tanulási lehetőségekről.
- Az új típusú Térségi Integrált Szakképző Központok lehetőséget nyújtanak ismét a megyehatárokon átnyúló társulási együttműködésre. A Regionális Képzési és Fejlesztési Bizottság pedig egyértelműen a régióra határozza meg a képzési irányokat és arányokat a gazdaság igényeinek figyelembevételével.
- A pályaválasztás megvalósítása mellett kiemelt figyelem fordítása szükséges a pályakövetési rendszer működtetésére, amely új és nagyon hangsúlyos elemként jelenik meg a közoktatási törvény 2007-es módosításában.

IX. fejezet

Középiskolai- és szakiskolai oktatás

1. Helyzetelemzés

1.1. Az intézmények irányítása

A fenntartói irányítás lehetőségeit, változásait alapvetően az 1990. évi LXV. Önkormányzati Törvény határozta és határozza meg. Ennek a középfokú oktatásra gyakorolt hatása, különösen tekintettel a szakképzésre ellentmondásos, hiszen amíg érvényesülhet az önkormányzatok intézményfenntartó szerepe, magukénak tekinthetik ezáltal ezeket az iskolákat, addig a képzések szakmai izoláltsága miatt a racionális, regionális tervezés nehézkessé válik.

A demográfiai és a munkaerő-piaci viszonyok alakulásának egyik legjelentősebb tendenciája és egyben negatívuma a közoktatást tekintve az egyre kevesebb gyermek belépése az oktatási rendszerbe, valamint a pedagógusok foglalkoztatásának, a frissen végzettek elhelyezkedésének kétségessé válása. Mindezen körülmények az intézményfenntartókat racionalizációs intézkedésekre ösztönzik, ösztönözték. A törvényi változások következtében 2008. szeptember 1-től alapjaiban változott meg a szakképzés rendszere hazánkban, ami az intézmények szerkezeti átalakításához vezetett. A 2008/2009-es tanévben fejlesztési hozzájárulásokhoz, pályázati forrásokhoz csak azon intézmények fenntartói juthattak hozzá, akik Térségi Integrált Szakképző Központok keretein belül működtetik intézményeiket. Az új TISZK-ek szervezeti kereteinek létrehozására az önkormányzati fenntartók számára több lehetőséget is biztosított a közoktatási és a szakképzési törvény. Somogy megyében a fenntartók a legkülönbözőbb módon reagáltak erre a kihívásra. (Lásd a Térségi Integrált Szakképző Központ szerepe, létrejötte fejezet alatt.)

A 2008/2009. tanévben az alábbi fenntartásban, irányításban működnek Somogy megyében a középfokú oktatási-nevelési intézmények:

Somogy Megyei Önkormányzat	6
Kaposvár Megyei Jogú Város	10
Barcs Város Önkormányzata	1
Nagyatád Város Önkormányzata	2
Marcali Város Önkormányzata	3
Siófok Város Önkormányzata	1
Kadarkút Város Önkormányzata	1
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium	1
Kaposvári Egyetem	1
Római Katolikus Egyház	2
Református Egyház	2
Alapítványok	10

A változatos fenntartói irányítás következtében az intézmények elszigetelődése az érdekkülönbségek felerősödése, a racionális szakmai fejlesztés nehézkessé válása a jellemző (lásd 6. sz. melléklet).

Somogy megye középfokú intézményeinek képzési kínálatát a 2009/2010-es tanévben a 7. sz. melléklet szemlélteti részletesen. Ebből kitűnik, hogy még mindig jellemzi az

oktatási intézményeket a párhuzamosság. Bár a szakképzés reformja és a Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottság (RFKB) működése sokat javított e probléma megoldásával, a fenntartói érdekek, az intézmények érdekei, valamint a szülők pályaválasztási elképzelései nem mindig közelítenek a munkaerő-piaci igényekhez.

A Központi Statisztikai Hivatal 2007/2008-as tanévre vonatkozó adatai szerint az összevonások, valamint a tanulói létszám visszaesése miatt csökkent az önkormányzati fenntartásban működő intézmények száma. A tanulói létszám csökkenése figyelhető meg a gimnáziumi és a szakközépiskolai oktatásban is. Azonban a szakiskolai és a speciális szakiskolai osztályok tanulói létszáma enyhe növekedést mutat (lásd 8., 9., 10., 11. sz. melléklet).

A gimnáziumi oktatásra jellemző, hogy a különböző tagozatok fejlesztésével, választhatóságával tették vonzóvá a gyermekek és a szülők részére az oktatást.

A továbbtanulni szándékozó diákok a következő tagozatok közül választhatnak: nyelvi tagozatok (német, angol, francia), matematika, informatika, humán, testnevelés, stb. Természetesen ezek mellett az általános tantervű osztályok is működnek. A nyelvi képzések fontosságát igazolják a nyelvi előkészítő osztályok számának emelkedő tendenciája. A profiltisztítás és a csökkenő tanulói létszám miatt kettősség jellemzi a gimnáziumi képzést. Egyrészt megjelennek a tisztaprofilú gimnáziumok, másrészt megszűnnek a gimnáziumi képzések felmenő rendszerben egyes intézményeknél.

Az iskolai felnőttoktatásban a szakiskolai tanulók száma megduplázódott, a középiskolai és a felsőoktatásban tanulók száma viszont csökkent (lásd 12. sz. melléklet).

Az elmúlt években, a középfokú intézményekben is megjelentek az integráltan oktatható testi, érzékszervi, részképesség zavaros, tanulásban akadályozott gyermekek. Fontos feladatuk az intézményeknek és a fenntartóknak, hogy ezen tanulók számára biztosítsák a fejlesztő foglalkozásokat, a kiegészítő ellátást, a gyermekeket oktató pedagógusoknak a módszertani segítséget.

1.2. A Térségi Integrált Szakképző Központ (TISZK) szerepe, létrejötte

A szakképzés szerkezeti és tartalmi átalakításának, a képzési szerkezet alkalmazkodási lehetőségeinek megtalálása, a társadalmi és gazdasági igényekhez való illeszkedés a régió, illetve megye vonatkozásában is a széleskörű szükségletfelmérésen alapszik. A régiós szakképzési szerkezet lefedi az országos tendenciákat. Fontos erőssége a kiterjedt, széles horizontú, nagy hagyományokkal rendelkező szakképzési rendszer, amely alapot adhat a jó gyakorlatok, a jól működő profilok kialakításához. Azonban a legnagyobb gyengesége éppen a területi szétaprózottságban van, és az egyes intézmények között területi, képzési struktúrában, eredményességben is nagy különbségek figyelhetők meg. Kihasztnalatlan kapacitással is működnek az intézmények, képzési kínálat párhuzamossága jellemző több szakmában is. Kevés a valós szakmai kapcsolat a szakképző intézmények között. Így az egymás melletti fejlesztéseket legtöbbször elszigetelten, többszörös energiával végzik. Veszélyként említhető a demográfiai változások tekintetében a népességfogyás (2005-2013. között a középfok kezdő évfolyamain egyharmados létszámcsökkenésre kell számítani KSH). A fenti problémák a fenntartókat szakképzés-szervezési modellek megvalósítására kényszerítették. Somogy megye területén elhelyezkedő intézmények a következő TISZK-ekhez kapcsolódtak:

Alapítványi Iskolák Dél-Dunántúli Regionális Szakképzési Szervezési Társulása

- Magyar Üzletemberképző Szakközépiskola, Kaposvár
- Educationis Oktatási Alapítvány Szakképző Iskolája, Nagyberény
- Kolping Katolikus Szakképző Iskola, Nagybjalom

FVM Dunántúli Agrár- Szakképzési Központ, Szekszárd

- Móricz Zsigmond Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium, Kaposvár

Kaposvár-TISZK Kiemelkedően Közhasznú Nonprofit Kft

- Eötvös Loránd Műszaki Középiskola és Kollégium
- Építőipari, Faipari Szakképző Iskola és Kollégium
- Kinizsi Pál Élelmiszeripari Szakképző Iskola és Gimnázium
- Noszlopy Gáspár Közgazdasági Szakközépiskola
- Széchenyi István Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakképző Iskola
- Szigeti-Gyula János Egészségügyi Szakképző Iskola
- Zichy Mihály Iparművészeti, Ruháipari Szakképző Iskola és Kollégium

Marcali, Barcs, Kadarkút, Nagyatád Szakképzés Szervezési Társulás

- Barcsi Bölcsőde, Óvoda, Általános, Közép, Szakképző, Alapfokú Művészetoktatási Iskola, Kollégium, Egységes Pedagógiai Szakszolgálat, Barcs
- Berzsényi Dániel Gimnázium, Közgazdasági Szakközépiskola és Kollégium, Marcali
- Marcali Szakképző Központ, Marcali
- Marcali Város Önkormányzat Széchenyi Zsigmond Szakközépiskola és Szakiskolája, Somogyzsitfa
- Ady Endre Gimnázium és Szakközépiskola, Nagyatád
- Jálics Ernő Általános, Művészeti és Szakképző Iskola, Diákotthon; Szakszolgálati és Szakmai Szolgáltató Intézmény, Kadarkút

Somogyi TISZK Középiskola, Szakiskola és Kollégium

- Somogyi TISZK Baross Gábor Közép- és Szakiskola, Siófok
- Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Bacsák György Szakképző Iskolája, Fonyód
- Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Dráva Völgye Középiskolája, Barcs
- Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Krúdy Gyula Szakközépiskolája és Szakiskolája, Siófok
- Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Mathiász János Középiskolája és Szakiskolája, Balatonboglár
- Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Nagyatádi Szakképző Iskolája, Nagyatád
- Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Nagyváthy János Középiskolája és Szakiskolája, Csurgó
- Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Rudnay Gyula Középiskolája és Szakiskolája, Tab
- Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Központi Kollégiuma, Barcs

2. Célmeghatározás**2.1 Az új TISZK-ek kiemelt céljai:**

A célok között szerepel, hogy a képzési szerkezet rugalmasan igazodjon a gazdaság igényeihez, a folyamatos változásokhoz illetve javuljon a képzések minősége és

tartalma. Fontos, hogy az egyének felismerjék a tudás és a készségek folyamatos fejlesztésének jelentőségét, saját életminőségük és munkaerő-piaci lehetőségeik javítása szempontjából az élethosszig tartó tanulás szemléletének kialakításával. Kiemelt cél továbbá az esélyegyenlőségi szempontok érvényesítése, a szegregációs mechanizmusok megállítása, a hátrányos helyzetű tanulók minőségi oktatáshoz való hozzáféréseinek biztosítása és az iskolai eredményesség növelése.

A TISZK-ek létrehozása pozitív hatással van a munkaerő-piaci és szakképzési igények kielégítésére, mert:

- *munkaerő-piaci részvétel nő,*
- *humán erőforrás minősége javul,*
- *munkavállalási korú népesség aktivitási rátája nő,*
- *javul az intézmények kihasználtsága a képzések összehangolásával,*
- *nő a tehetséggondozásra és a felzárkóztatásra szánt foglalkozások aránya,*
- *javul a munkaerő-piaci elvárásokhoz, a térség igényeihez való igazodás,*
- *nő az akkreditált felnőttképzési lehetőségek felvállalása,*
- *megvalósul a kompetencia alapú oktatás, nevelés és képzés bevezetése,*
- *javul az elhelyezkedési arány,*
- *biztonságosabbá válik az intézmény gazdálkodása,*
- *az oktatási rendszerből lemorzsolódott tanulók újra bevonása nő,*
- *a képzést sikeresen befejezők száma nő,*
- *jó gyakorlatok átadása.*

2.2. A Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottságok szerepe

A szakképzés reformjának kiemelt célja a szakképzés és a gazdaság együttműködésének erősítése, a munkaerő-piaci kereslet-kínálat közelítése, a keresletvezérelt szakképzés megteremtése. A régiók szakképzési kapacitásainak koordinációját a Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottságok (RFKB) látják el. A szakképzés-fejlesztési források elosztásában meghatározó szereppel bírnak. A regionális munkaerő-piaci igények hatékony érvényesítése érdekében az RFKB-k összetételében a gazdaság szereplőinek részvétele nőtt.

Az RFKB dönt a regionális szakképzés-fejlesztés céljairól, a forrásfelhasználás hatékonyságának vizsgálatáról, a TISZK-ek által folytatandó szakképzés irányairól és beiskolázási arányairól. Javaslatot tesz a fenntartók számára a fejlesztési támogatások iskolák, intézmények, szakképesítések fejlesztése közötti elosztására. Együttműködik a Regionális Fejlesztési Tanáccsal a szakképzési feladatok és a szakképzés-fejlesztés tervezésében.

A Dél-dunántúli Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottság a 2009/2010-es tanévre vonatkozó döntése a beiskolázási irányokról és arányokról iránymutatás arra vonatkozóan, hogy a régió gazdaságában jelentkező munkaerő-piaci igények, mely szakmákban erőteljesebbek. Ezekben több osztály indítását javasolja, mint amennyi jelenleg működik. A preferált képzések közé tartoznak a gépészet, az építőipar, a kereskedelem-vendéglátás szakmacsoportok és egyes mezőgazdasági szakképesítések. A bizottság csupán a szolgáltató és a feldolgozó szektorba javasol csökkenést a képzési volumenekben. Megemlíthető a fodrász, a kozmetikus, egyes élelmiszeripari képzések és a ruhaipari szakmák. A fenntartók oktatásirányítással kapcsolatos jogai természetesen a közoktatási törvény szerint megmaradnak, saját belátásuk szerint bármilyen osztály indítását kezdeményezhetik. Az RFKB orientációt és

iránymutatásokat fogalmaz meg, a figyelmen kívül hagyás szankciói a szakképzés-fejlesztési dotációkban, a források elosztásában találhatók.

Az RFKB döntései egyben feladat-meghatározások is a fenntartók és az intézmények számára. (A 2009/2010-es tanévre javasolt beiskolázási irányokat és arányokat a 13. sz. melléklet tartalmazza.)

3. A helyzetelemzésből és a célmeghatározásból adódó feladatok:

- *Folyamatos kapcsolattartás a tulajdonos és a fenntartó önkormányzat között, egyeztetések oktatási-nevelési intézmények feltételrendszerének javítása valamint a szakmai munka racionalizálásának érdekében.*
- *Az érettségire épülő iskolarendszerű képzés bővülése lehetővé teszi az érettségit szerző fiatalok számának növekedését.*
- *Minőségi szakképzés, a felsőfokú szakképzés felé történő nyitás, akkreditált felsőfokú szakképzések indításának bővítésével.*
- *Az intézmények szakképzési profiljának bővítése illetve csökkentése az RFKB döntése alapján.*
- *A középfokú oktatási-nevelési intézmények tárgyi és személyi feltételeinek folyamatos javítása.*
- *A tárgyi feltételek javításához a pályázati lehetőségek figyelembe vétele a forrásbővítés, az oktató-nevelő munka érdekében.*
- *A tartalmi munka javítása érdekében az intézmények a belső továbbképzéseiken, a kompetencia alapú oktatás tanfolyamain való részvétellel bővíthetik tudásukat.*
- *A TISZK-es intézmények gyakorlati bázisainak, központi műhelyeinek további fejlesztése önerőből és az uniós pályázatok segítségével.*
- *Valamennyi középiskola és fenntartója fordítson figyelmet a sajátos nevelési igényű (testi, érzékszervi, részképesség zavaros, tanulásban akadályozott) gyermekek fejlesztő és szakszolgálati ellátására.*

X. fejezet

Kollégiumi és diákotthoni ellátás

1. Helyzetelemzés

1.1. Kollégiumok

Somogy megye középfokú kollégiumi és diákotthoni hálózatát 6 önálló és 20 iskolához csatolt intézmény jelenti. *A fenntartói irányítás sokszínűsége az intézményrendszer jelenlegi helyzetén nem javít. Az önálló és nem önálló kollégiumok nehézségei nőnek, ugyanakkor társadalmi szerepük egyre fontosabbá válik. A társadalmi szerep betöltését akadályozó legfontosabb tényezők a minimális szakmai normatívák, a szakmai fejlesztési programok finanszírozásának hiánya, az önálló, saját fejlesztési pálya nehézségei (autonómia kérdése), tárgyi-technikai elmaradás. A feladatellátást nehezítő hiányok közé sorolható a jogszabályi környezet hiányossága, a megfelelő személyi feltételek biztosítása, a nem homogén intézmények (települési tulajdon, megyei fenntartás) épületeinek felújítása.*

Valamennyi kollégium fő tevékenysége a tanulók iskolai feladatokra történő felkészítése. Ennek során a felzárkóztató, szintre hozó foglalkozások és a tehetséggondozás változatos formáit alkalmazzák a minél jobb eredmény érdekében. A létszámadatok alapján (14. sz. melléklet) megállapítható, hogy a kihasználtság csak pár esetben 100%-os, vagy nagyobb ennél.

Az előző fejezetben említett szerkezeti átalakítások a kollégiumok struktúráját sem hagyták érintetlenül. A TISZK-pályázatok, a regionális uniós projektek és a csökkenő tanulói létszámok miatt a fenntartók – Somogy Megyei Önkormányzat, Marcali Város Önkormányzata, Barcs Város Önkormányzata – a kollégiumok pályázati esélyeit is növelve integrálták intézményeiket.

A nem önkormányzati fenntartású intézmények önálló és középiskolai keretek között működő kollégiumai is bővítik az ellátást, a meglévő férőhelyekkel.

- „Vasút a gyermekekért” Alapítvány Diákotthona, Kaposvár
- Szent Imre Kollégium, Kaposvár
- Dél-Balaton-i Idegenforgalmi, Közgazdasági Szakközépiskola és Kollégium, Zamárdi
- Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium, Csurgó
- Kolping Katolikus Szakiskola és Kollégium, Nagybjom
- Földművelődésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium Dunántúli Agrár-szakképző Központ, Szakképző Iskola Móricz Zsigmond Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium, Kaposvár

(Lásd 14. sz. melléklet.)

1.2. Diákotthonok

A közoktatási törvény a megyei önkormányzat kötelező közoktatási feladatául szabja a többi gyermekkel együtt nem foglalkoztatható, illetőleg oktatható fogyatékkal élő tanulók általános iskolai és diákotthoni ellátását.

Megyei önkormányzat által fenntartott diákotthonok:

- Somogy Megyei Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon és Gyermekotthon, Somogyvár
- Duráczy József Pedagógiai Fejlesztő és Módszertani Központ, Kaposvár

Egyéb, a megyében működő diákotthonok:

- *Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon, Módszertani Központ és Nevelési Tanácsadó, Kaposvár*
- *Nagybajomi Általános Művelődési Központ, Nagybajom*
- *Speciális Általános Iskola, Szakiskola és Diákotthon, Igal*
- *Szivárvány Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Barcs*
- *Jálics Ernő Általános, Művészeti és Szakképző Iskola, Diákotthon; Szakszolgálati és Szakmai Szolgáltató Intézmény, Kadarkút*

A hallássérült gyermekek óvodai ellátását és általános iskolai ellátását a megyei önkormányzat által fenntartott Duráczy József Pedagógiai Fejlesztő és Módszertani Központ biztosítja az egész dél-dunántúli régió igényjogosultai számára. A diákok 32%-a részesül diákotthoni ellátásban.

A 34/2007.(IV.27.) sz. KH alapján a Somogy Megyei Közgyűlés 2007. augusztus 1-el elrendelte a lengyeltóti Csalogány Általános Iskola és Diákotthon jogutód nélküli megszűnését, továbbá Lengyeltóti Város Önkormányzata számára évenkénti költségvetési rendeletében elfogadott meghatározott támogatást biztosít a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátására. Kötelező beiskolázási és teljes körű ellátást biztosító intézményként kijelölte a somogyvári Somogy Megyei Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon és Gyermekotthon intézményt.

A Somogy Megyei Közgyűlés 35/2007.(IV.27.) sz. határozatával elrendelte 2007. augusztus 1-el az öreglaki Somogy Megyei Általános Iskola, Diákotthon és Gyermekotthon önálló intézmény megszüntetését és integrálta a somogyvári Somogy Megyei Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon és Gyermekotthon intézménybe. A diákotthonokban az egyéni bánásmód elve fokozottan érvényesül. A személyre szabott fejlesztési tervek alapján törekedni kell esélyegyenlőség megteremtésére. (Az intézmények főbb mutatószámait a 15. sz. melléklet tartalmazza.)

2. Célmeghatározás

A megye középfokú oktatási szerkezete, a TISZK-ek létrehozása lehetővé teszi a meglévő kollégiumi férőhelyek jobb kihasználását, a tanulók kulturált elhelyezését, számukra korszerű programok biztosítását, és szükség esetén kollégium építését, bővítését.

3. A helyzetelemzésből és a célmeghatározásból adódó feladatok

- A szükséges szakmai és tárgyi feltételek biztosítása.
- A kollégiumok pedagógiai programjaiban célként meghatározott tevékenységek – képzés, ismeretbővítés, személyiségfejlesztés, egyéniség kibontakoztatás, szocializációs készségek kialakítása – valósuljanak meg a gyakorlatban is.
- Esélyegyenlőség megteremtése, ezen belül a hátrányokkal érkezők felzárkóztatása, lemaradók számának csökkentése, tehetséggondozás.
- Az egészséges életmód kialakításhoz szükséges feltételek megteremtése.
- A demokratikus diák-önkormányzati rendszer működtetése.

- Szabadidő kulturált eltöltése.
- Szabadférőhelyek gazdaságosabb kihasználása.

XI. fejezet

Pedagógiai-szakmai szolgáltatás

1. Helyzetelemzés

1.1. Feladatellátási kötelezettség

A fejlett közoktatási rendszerek működésében fontos szerepet tölt be az oktatást segítő szolgáltató és támogató intézményrendszer, a pedagógiai-szakmai szolgáltatás, ami a megosztott felelősségi elven működő közoktatási rendszerekben, ahol mind a helyi fenntartói, mind az intézményi szint kiterjedt autonómiával rendelkezik, szerepet játszanak a döntés-előkészítésben és azok megvalósításában is.

A helyi önkormányzati és a közoktatási törvény a megyei önkormányzat kötelező feladatául szabja a pedagógiai-szakmai szolgáltatásról való gondoskodást. A megyei önkormányzatok feladatellátási kötelezettségét a pedagógiai-szakmai szolgáltatások terén az 1990. évi helyi önkormányzatokról szóló LXV. törvény 70. § (1) bekezdése alapozza meg, amely szerint a megyei önkormányzat kötelező feladatként gondoskodik „pedagógiai és közművelődési szakmai tanácsadásról és szolgáltatásokról”, a közoktatási törvény (Kt.) 87. § (1) bekezdés c) pontja pedig rögzíti, hogy a megyei önkormányzat „köteles gondoskodni” az „önkormányzati pedagógiai-szakmai szolgáltatásról”.

E feladatát a megyei önkormányzat 1999 decemberéig intézményfenntartással (SOPI), ezt követően a Somogy Megyei Önkormányzat és a Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola (jogutódja: a Kaposvári Egyetem Csokonai Vitéz Mihály Pedagógiai Főiskolai Kar) között feladatellátási szerződéssel közoktatási megállapodás jött létre. A Somogy Megyei Önkormányzat a pedagógiai-szakmai szolgáltatási feladatait átadta, teljes ellátási kötelezettséggel a Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskolának, ami a megállapodásban foglaltak alapján 2000. január 1-én megalapította a Pedagógus-továbbképző és Szolgáltató Intézetet. Az intézet területi pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat lát el, fenntartója és felügyeleti szerve a Kaposvári Egyetem.

A pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat nyújtó szervezeteket érő kihívások a 2006-os, a közoktatás helyzetéről szóló országos jelentés összegzi. A pedagógiai szakmai szolgáltatások tartalmára, az e feladatokat ellátó szervezetek működésére vonatkozó jogi szabályozás 2002-2006 között nem változott. Ez azt jelenti, hogy e szektor működési kereteit továbbra is egy 1994-es, 1998-ban és 2001-ben módosított miniszteri rendelet szabályozza.

Az elmúlt időszakban a közoktatási rendszerben bekövetkezett változások a pedagógiai-szakmai szolgáltatási területen a következő kihívásokat, változásokat eredményezték:

- erősödött a nonprofit, piacorientált szolgáltatók jelenléte, bővült tevékenységük
- változtak a források és a finanszírozási szabályok
- új szolgáltatások iránti igények jelentek meg
- gyengült a szakértői és szolgáltatói tevékenységek különválasztása
- többcélú kistérségi társulások is bekapcsolódtak a szolgáltatások megszervezésébe.

A pedagógiai-szakmai szolgáltatói feladatokat ellátó intézmények száma 2002 és 2006 között mintegy háromszorosára nőtt, az intézményhálózat fenntartói körét tekintve igen differenciált. A legnagyobb, önkormányzati fenntartói körön belül szintén jelentős átalakulás következett be. Az ellátási kötelezettséggel nem rendelkező, nem önkormányzati szolgáltató intézmények és vállalkozások elsősorban azokon a területeken igyekeztek előretörni, ahol a lehető legnagyobb hasznot remélhették: ilyen elsősorban a továbbképzés és a mérés-értékelés. Összességében e folyamatok tehát felszínre hozták, hogy mely szakmai szolgáltatásokat lehet és érdemes piaci alapon működtetni, és melyeket szükséges lényegében ingyenes szolgáltatási körben biztosítani.

A pedagógiai-szakmai szolgáltatások állami finanszírozásának alakulásában jelentős változásként értékelhető a 2003. és a 2004. évi költségvetési törvényben e feladatra megállapított kötött felhasználású normatíva megjelenése, melyet a tanulólétszám alapján igényelhetek a fenntartók, az intézmények a területileg illetékes megyei pedagógiai szolgáltató mellett vagy helyett, bármely OM-azonosítóval rendelkező intézmény szolgáltatásait igénybe vehették. A feladatellátást finanszírozó címzett normatíva – amint arra korábban már utaltunk – a 2005. és 2006. években a szabadon felhasználható normatívák közé került át. A Nemzeti Fejlesztési Tervhez kapcsolódó pályázatok megjelenése, az önkormányzati és intézményi minőségirányítási programok elkészítése, az intézményi önértékelés és a külső értékelés jelentőségének növekedése olyan új szolgáltatási igényeket generált, amelyek nem tartoznak a jogszabály által jelenleg meghatározott pedagógiai szakmai szolgáltatások körébe. Ezek közé sorolható például a külső intézményértékelés, az NFT-hez kapcsolódó pályázatírás, az esetleg több megyére is kiterjedő konzorciumok működésének és monitorozásának szakértői támogatása.

1.2 A pedagógiai-szakmai szolgáltatás főbb jellemzői

A megyei önkormányzat kötelezettségeit e téren a Kt. 36. §-a részletezi, ami rendelkezik a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokról. Ennek (1) bekezdése alapján a „közoktatási intézmények és fenntartóik, valamint a pedagógusok munkáját, továbbá a tanulói érdekvédelemmel összefüggő tevékenységet pedagógiai-szakmai szolgáltatások segítik.” A Kt. 36. § (2) bekezdése tételesen felsorolja a pedagógiai-szakmai szolgáltatás minden egyes, megyei önkormányzati feladatellátási kötelezettségbe sorolható elemét: a) pedagógiai értékelés; b) szaktanácsadás; c) pedagógiai tájékoztatás; d) igazgatási, pedagógiai szolgáltatás; e) pedagógusok képzésének, továbbképzésének és önképzésének szervezése; f) tanulmányi és tehetség gondozó versenyek szervezése; g) tanulókat tájékoztató, tanácsadó szolgálat. A feladat-ellátás mikéntjéről a Kt. 36. § (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a „pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat az igényeknek megfelelően kell szervezni.” Ehhez kapcsolódik a (4) bekezdés, amely rögzíti: „pedagógiai-szakmai szolgáltatást az láthat el, aki rendelkezik a jogszabályban meghatározott feltételekkel.”

Somogy megyében a pedagógiai-szakmai szolgáltatások jórészt a PTSZI-Kaposvár, mint megyei pedagógiai intézet látja el, tevékenysége három részre osztható:

Alaptevékenységhez kapcsolódó szakmai szolgáltatások:

- pedagógiai értékeléssel és méréssel kapcsolatos feladatok ellátása
- szaktanácsadói hálózat működtetés
- pedagógiai tájékoztatás (informatikai, könyvtári és általános tájékoztatás)
- igazgatási, pedagógiai szolgáltatás, kistérségi társulások, iskolaszövetségek működésével kapcsolatos feladatok
- pedagógusok továbbképzésének, önképzésének segítése, szervezése
- tanulmányi és tehetséggondozó versenyek, szakmai segítése, összehangolása
- tanuló tájékoztató és tanácsadó szolgálat működtetése
- intézmények és fenntartók szakmai szolgáltatási igényeinek kielégítése
- közoktatás információs rendszerének működtetése (Hírlevél, könyvtár, állandó tankönyvbemutató, számítógépes információ, iskolai kiadványok, füzetek, segédanyagok kiadás, stb.)
- innovációhoz kapcsolódó feladatok

Kiegészítő tevékenységek:

- kül- és belföldi intézményi kapcsolatok szervezése
- pedagógiai kiállítások, versenyek szervezése, hagyományok ápolása
- pedagógia propagálása (Hírlevél, filmek, kiadványok, információs rendszer)
- pályaválasztási munka segítése
- BGR-modellben való részvétel

Vállalkozási alapon szervezett tevékenységek:

- külső mérésben, értékelésben való részvétel szakértői megbízásokkal
- minőségbiztosításban, Comenius-programban szervezetként való részvétel
- tankönyvek, tanári segédeszközök fejlesztése, kiadása
- részvétel a taneszköz-forgalmazásban, tankönyv és taneszköz bolt fenntartása
- nyomdai szolgáltatások
- pedagógusátképzés (vezetőképzés, szakirányú képzés, OKJ képzés).

A PTSZI-Kaposvár helyzetére is jellemző, országsszerte megfigyelhető folyamat, hogy személyi és tárgyi feltételei romló tendenciát mutatnak. Ennek egyik oka, hogy a fenntartók országos szinten sem tudták biztosítani a jogszabályban előírt feltételeket, amelyeknek 2001-ben még négy intézet felelt meg teljes egészében, 2005-ben azonban már egy sem. A finanszírozási bizonytalanság, a fenntartói támogatás csökkenése, az önkormányzati szolgáltatói intézménytámogatás csökkenése az intézményhálózat erőteljes erodálódását eredményezte.

2. Célmeghatározás

A pedagógiai szolgáltatások ellátásában bekövetkezett változások, a feladatellátás bizonytalan finanszírozási helyzete, a megyei pedagógiai intézetek szerepének és működtetésének országsszerte megfigyelhető változása arra ösztönzi a feladatellátásért felelős megyei önkormányzatot, hogy az alábbi célokat jelölje meg (Kt. 36. § (2) bekezdésében tételesen felsorolva):

- A pedagógiai értékelés, mérés elterjesztésével és hatékonyságának növelésével el kell érni, hogy a jelentkező intézményi mérési igények kielégítésére, valamint a szakértői ellenőrzésekhez a mérési anyagok rendelkezésre álljanak, ehhez kellően képzett szaktanácsadói stábbal rendelkezzen a szolgáltató, aki önálló munkakörben

dolgozó, speciálisan képzett munkatársakat is foglalkoztat e feladat ellátására. Átalakulás tapasztalható a mérések tartalmában. Az országos kompetenciamérés hatására 2003 és 2004 között csökkent a tudásszint- és a képességmérések aránya, ugyanakkor markánsan nőtt a nevelési eredményvizsgálatoké, és ugyancsak jelentősen megemelkedett az egyéb (zömében elégedettség) vizsgálatoké.

- A szaktanácsadás vonatkozásában cél az intézményi rendszer bővítése, a megbízásos alapon működő tanácsadók számának emelése, a tantárgygondozói rendszer kiépítése, a térségi tanácsadás hatékonyságának javítása. A megyei szaktanácsadói névjegyzéken szereplő szaktanácsadók létszáma 2001-hez képest jelentős mértékben csökkent, ezen belül drasztikusan visszaesett az állandó megbízással rendelkező szaktanácsadók száma, aminek eredményeképpen a szaktanácsadás döntő mértékben eseti megbízási szaktanácsadókkal, feladatfinanszírozással működik. A szaktanácsadás tartalma ugyanakkor az igények változása következtében jelentősen átalakult. Gyengült az egyes tantárgyakhoz való kötöttség, mivel az igényelt szolgáltatások kétharmada nem tantárgyi területre vonatkozott. Elérendő még a pedagógiai tanácsadói rendszer működésének és hatékonyságának javítása, különös tekintettel a minőségbiztosításra, a Comenius tanácsadói hálózati rendszer működtetésére, a hatékony pedagógiai módszerek elterjesztésére.
- A pedagógiai tájékoztatás az egyik legdinamikusabb szolgáltatási terület, készülnek havi információs lapok, önállóan vagy a hírlevél részeként rendezvénynaptárak, pályázati tájékoztatók. Honlapot, speciális gyűjtőkörű pedagógiai könyvtárat valamennyi intézmény működtet. Elterjedt gyakorlat a kihelyezett bemutató egy-egy célcsoportnak, illetve évente egy, a jelentősebb tankönyvkiadókkal együtt megszervezett bemutató lebonyolítása. A pedagógiai tájékoztatás feladatkörében friss szakmai információkkal kell ellátni az intézményeket, hozzáférhetővé téve a szakmai munkát segítő adatokat, tanügyi dokumentumokat (tantervek, tankönyvek, segédletek), használatbavételükhöz tájékoztatást kell nyújtani. Információk közvetítésével a szaktanácsadók és az információs rendszer segítségével biztosítani kell a nevelésben, oktatásban dolgozók tájékozottságának fokozását.
- Igazgatási, pedagógiai szolgáltatási feladatokkal összefüggő célok ellátása során szakértői tevékenység szervezéséhez, kisebb mértékben elvégzéséhez a működés hatékonyabb formáit kell kialakítani. E tevékenység célja továbbra is a programok elkészítése tanügyi iskolai dokumentumokhoz, valamint segítségnyújtás és tanácsadás iskolaszervezeti, közgazdasági és jogi kérdésekben.
- A pedagógusok képzések és továbbképzések terén igen kiterjedt a nem önkormányzati szolgáltatók, valamint a felsőoktatási intézmények közreműködése. Az akkreditált továbbképzési programok területén 2000 óta folyamatos a részvétel csökkenése, ami összefüggésben van a továbbképzési normatíva nominálisan is csökkenő mértékével. A továbbképzések tartalmát illetően változatlanul jellemző, hogy a szűk tantárgyi munkához kötött képzések iránt elenyésző az érdeklődés, inkább az átfogó, komplexebb programok népszerűek a pedagógusok körében. Itt a kínálati bővítése, a szaktanárok megmutatkozó hiányának pótlása, a szakirányú továbbképzési igények kielégítése, a tanfolyami kínálat és hatékonyság javítása, a minőség biztosítása tekinthető elsőrendű célnak. Továbbképzési formák: akkreditált tanfolyamok, szakvizsgát adó továbbképzések, egynapos programok, az ún. szakmai napok, konferenciák, regionális/megyei hatókörű rendezvények. A közelmúltban jelentősek voltak a rövid képzési-információs szolgáltatások, ebben szerepe lehet az

önkormányzati minőségirányítási programok elkészítésének és a többcélú kistérségi társulások létrejöttének. Az új típusú érettségi szervezésére, lebonyolítására igazgatók, jegyzők, illetve a középiskolai szaktanárok részvételével folytak felkészítő tanfolyamok.

- A tanulmányi és tehetséggondozó versenyek megyei szintű szervezésére, koordinálására, a versenyrendszer működtetésére az országosan kidolgozott és elfogadott elvek alapján továbbra is igény van.
- A tanulókat tájékoztató és tanácsadó szolgálat működtetése a pedagógiai-szakmai szolgáltatások egyik leginkább vitatott területe. Egyes szakvélemények szerint „a tanulói érdekvédelemmel összefüggő ügyek kezelése jobb helyen lenne a különböző ifjúsági szerveződéseknel, a civil szféra érdekvédelmi, érdekképviseleti szervezeteinél, mások viszont kiemelik, hogy ez a szolgáltatás és információk hozadéka belső fejlesztési programokat is generálhat, például az értékelés, a kooperáció, az iskolai közélet területein.” Az itt mutatkozó feladat a diákönkormányzatok segítése, a jogaik érvényesítéséhez szükséges ismeretek nyújtásával, tanügy-igazgatási, közgazdasági, jogi információk közvetítésével. Emellett az iskolákban folyó pályaválasztási tevékenység (pályaválasztási felelősök, osztályfőnökök) segítése, koordinálása, tájékoztatás a pályaválasztásban érintett más szervezetekkel együttműködve.
- A projektek tervezése és megvalósítása ugyan nem tartozik a kötelezően ellátandó pedagógiai-szakmai szolgáltatások közé, mégis a szolgáltatók tevékenységében mindennapi gyakorlattá vált. 1997–2001 között az intézetek bázisán 51 projekt indult, 2003–2004-ben ez a szám már 121. A szakmai pályázati lehetőségek bővülésének is köszönhető, hogy ugrásszerű növekedés van mind az országos (2-ről 41-re), mind a regionális (3-ról 16-ra) és a megyei hatókörű (25-ről 41-re) projektek tekintetében. A korábbiakhoz képest új jelenség a konzorciális típusú együttműködést kívánó projektek megjelenése, szaporodása, ami nyilván a finanszírozók szándéka szerint is a hálózatos tanulást, innovációt erősíti (KOMA, PHARE, közalapítványok és különösen az NFT I-II. pályázatai). A szakmai pályázatokhoz, projektekhez is kötődik a szolgáltatók felében folyó kutatási tevékenység.

3. A helyzetelemzésből és célmeghatározásból adódó feladatok

A pedagógiai méréssel, értékeléssel kapcsolatos feladatok:

- intézményi mérési megrendelések kielégítése
- intézményi nevelő- és oktatómunka eredményességének feltárása
- felkészülés a növekvő mérési feladatok ellátására a közoktatásban
- a nevelési-oktatási intézmények belső értékelési rendszerének kialakítását segítő tanácsadói feladatok ellátása
- pedagógiai és komplex intézményértékelési eszközök és módszerek megismertetése és terjesztése.

A szaktanácsadással összefüggő feladatok:

- oktatási, pedagógiai módszerek megismertetése és terjesztése
- a névjegyzékre került megyei szaktanácsadói hálózat megőrzése
- a megbízással működő szaktanácsadó képzése, továbbképzése

- a szaktanácsadók részvételének és közreműködésének biztosítása a tanulmányi és tehetséggondozó versenyekben

A pedagógiai tájékoztatás feladatai:

- szakmai információk, adatok és tanügyi dokumentumok (tantervek, tankönyvek, segédletek stb.) gyűjtése, őrzése, feldolgozása és használatba adása
- a pedagógiai szakkönyvtár működtetése, beszerzési körének szélesítése, a tankönyvtár, médiatár, pedagógiai adatbank fejlesztése
- oktatástechnikai és oktatástechnológiai szolgáltatások nyújtása
- tankönyvek, segédkönyvek, pedagógiai kiadványok bemutatása, forgalmazása
- pedagógiai-szakmai tájékoztatók, kiadványok készítése, forgalmazása
- a pedagógiai szakkönyvtár együttműködése az iskolai könyvtárakkal

Igazgatási, pedagógiai szolgáltatás feladatai:

- közreműködés a nevelési-oktatási programok, tantervek készítésében, átdolgozásában, ezek megismertetése, felhasználásuk segítése
- iskolaszervezetre vonatkozó tanácsadás

A pedagógusok továbbképzése és önképzése területén jelentkező feladatok:

- éves továbbképzési kiadványok készítése (tanfolyamok, szakirányú továbbképzések) közzététele, a beiskolázás lebonyolítása
- a tanfolyamok hatékonyságának mérése, minőségbiztosítás rendszerének működtetése
- a kínálat-kereslet összhangja érdekében évente felmérés készítése a szükségletek feltérképezésére
- a pedagógusok önképzésének biztosítása érdekében, tanácskozások, pedagógiai napok, szakmai ankétok, fórumok szervezése
- tapasztalatcserék szervezése, szakmai pályázatok írása, megbízásra kísérletek, kutatások indítása vagy azokban való részvétel
- a pedagógusokat szakvizsgára felkészítő tanfolyamok szervezése a főiskolai kar tanszékeivel együttműködve

A tanulmányi és tehetséggondozó versenyek szervezésének feladatai:

- tanulmányi és tehetséggondozó versenyek szervezése, összehangolása
- bővíteni a megyében indítható, szervezhető versenyek számát, jellegét
- a versenyek megrendezéséhez pályázati lehetőségek kihasználásával pénzügyi fedezet biztosítása

A tanuló tanácsadással és tájékoztatással kapcsolatos feladatok:

- a tanulók, tanulóközösségek, és diákönkormányzatok segítése
- a tanulók jogainak érvényesítéséhez ismeretek, információk nyújtása
- a diákönkormányzatok működésének segítése

A projektek tervezése és megvalósítása terén:

- szolgáltatói tevékenységben előtérbe kell állítani az intézményi pályázatok és projektek támogatását, elősegítését
- elősegítendő a szakmai pályázati lehetőségek maximális kihasználása
- szakmai pályázatokhoz, projektekhez kötődő kutatási tevékenység erősítése

Informatikai rendszerhez fűződő feladatok

- informatikai rendszer folyamatos bővítése, bevontak körének növelése
- pedagógiai intézet honlapjának aktualizálása, e-mailen való kapcsolattartás

A pályaválasztással kapcsolatos feladatok:

- pályaválasztási felelősök képzése, továbbképzése
- az osztályfőnökök pályaválasztási munkát koordináló feladataihoz segítségadás (tájékoztató, tanfolyam, és egyéb módon)

Az önkormányzati szakmai döntésekkel kapcsolatos feladatok:

- együttműködés önkormányzatokkal, iskolafenntartókkal a térségi szakmai feladatok, bázisintézmény-hálózat létrehozásában és annak működtetésében
- önkormányzati szakmai döntések előkészítésében részvétel

XII. fejezet

A Somogy Megyei Közoktatási Közalapítvány tevékenysége

1. Helyzetelemzés

A közoktatásról szóló 1996. évi LXIII. törvénnyel módosított 1993. évi LXXIX. törvény 119. § (1) bekezdése megyei közoktatási közalapítvány létrehozását határozta meg a megyei és a megyei jogú városi önkormányzatok számára a megyei közoktatás-fejlesztési tervben jóváhagyott körzeti, térségi feladatok támogatására.

Kaposvár Megyei Jogú Város a 248/1997.(V.6.) számú határozatával, a Somogy Megyei Közgyűlés a 37/1997.(V.27.) számú közgyűlési határozatával elfogadta az alapító okiratot, a kuratórium, a felügyelő bizottság összetételét és 1-1 millió forint támogatással, összesen 2 millió Ft alaptőkével hozta létre a közalapítványt. A közalapítványt a Somogy Megyei Bíróság 1832. sorszám alatt 1997. július 3-án nyilvántartásba vette.

A Somogy Megyei Közoktatási Közalapítvány fennállása óta az összesített táblázatban (lásd 16. sz. melléklet) feltüntetett összegekkel támogatta Somogy megye közoktatási intézményeit. A táblázatból kitűnik, hogy a támogatások évről-évre csökkentek. A 2009-es évben a kuratóriumnak szűkíteni kellett a pályázati témák számát a rendkívüli alacsony támogatási összeg miatt.

A közalapítványról, a kuratóriumi döntésekről a közalapítvány honlapja tartalmaz információkat (www.somkozokt.hu).

2. Célmeghatározás

- Tovább kell erősíteni a közalapítvány szerepét a körzeti, térségi feladatellátások segítésében.
- A közalapítvány alapítója – Kaposvár Megyei Jogú Város és a Somogy Megyei Közgyűlés – a jövőben is támogassa anyagilag a közalapítványt.
- Tovább kell növelni a közalapítvány tevékenységének nyilvánosságát.
- Erősíteni kell a kapcsolatot más megyei közalapítványokkal a kölcsönös tapasztalatsere, információáramlás érdekében.

3. A helyzetelemzésből és a célmeghatározásokból adódó feladatok

- A pályázati témakörök kiírásánál –a kuratórium saját hatáskörében meghatározhatók esetén – a törvényi szabályozás szerint és az alapító okiratban foglaltak alapján előtérbe kell helyezni a körzeti, térségi tevékenységekkel összefüggő támogatásokat.
- A költségvetési tárgyalások időszakában már tervezni kell a közalapítvány támogatását mindkét alapító testületnél.

- A sajtó nyilvánosság mellett az interneten is információkat kell adni a közalapítvány munkájáról, a különböző támogatási formákról, a támogatott intézményekről, programokról.
- A másik megyékben működő közalapítványi kuratóriumok munkáját, szorosabb információcserékkel, helyszíni tapasztalatcserékkel, internetes kapcsolattal, dokumentumok cseréjével szükséges jobban megismerni a hatékonyabb saját tevékenység érdekében.

XIII. fejezet

A közoktatás fejlesztésének távlati lehetőségei, minőségirányítás a közoktatásban

2002 és 2006 között a közoktatás terén egyre jobban felerősödött az az oktatáspolitikai folyamat, amely a szakmai munka terén a minőséget, eredményességet, a hatékonyság megvalósítását helyezte előtérbe. Ennek eredményeként a közoktatási törvény rendelkezése alapján az önkormányzatok 2004-ben elkészítették önkormányzati minőségirányítási programjaikat (továbbiakban: ÖMIP), amelyek az önkormányzati közoktatási rendszer egészére meghatározzák a fenntartó elvárásait, az egyes intézményeknek a fenntartói elvárásokkal kapcsolatos feladatait.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 133. §-a értelmében az intézményeknek 2007. március 31-i határidővel meg kellett küldeniük jóváhagyás céljából intézményi minőségirányítási programjukat (továbbiakban: IMIP) a fenntartónak. Ezzel megvalósult a fenntartói és intézményi minőségirányítási rendszer összhangja, a kitűzött célok, feladatok megvalósulásának egységes, azonos elveken működő mérési mechanizmusa.

A Somogy Megyei Közgyűlés 2004-ben a 11/2004.(II.26.) számú határozatával elfogadta majd a 102/2007.(IX.28.) határozattal módosította és újraalkotta a megyei önkormányzat közoktatási minőségirányítási programját, *melynek felülvizsgálatára és kiegészítésére – a közoktatási törvény 2008. júliusi módosítása következményeként – 2008 novemberében került sor a 146/2008.(XI.28.) KH-val. Ennek megfelelően a megyei fenntartású intézményi szerkezet és a feladat ellátásával kapcsolatos fenntartói elvárások pontosításra kerültek a Somogy Megyei Önkormányzat fenntartásában működő nevelési-oktatási intézmények Közoktatási Esélyegyenlőségi Intézkedési Tervében megfogalmazott célkitűzésekkel. Ennek megfelelően hangsúly helyeződik a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatására, az esélyegyenlőtlenségek csökkentését biztosító új pedagógiai módszertani kultúra elsajátítására való törekvése, a pedagógusok szakmai, módszertani eszköztárának továbbképzések keretében történő bővítésére.*

A Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal szemléletében mindig is jelen volt és jelen van a minőségről való gondoskodás, melynek eredményeként 2007-ben Minőségi Díjjal ismerték el tevékenységét.

Ez az elismerés is kötelezi arra, hogy intézményfenntartói minőségében is a hatékony, minőségi munkavégzés mellett foglaljon állást.

A közoktatási törvény 2008. évi decemberi módosítása következményeként az intézményi minőségirányítási programokat ki kellett egészíteni az intézményben vezetői feladatokat ellátók és alkalmazottak teljesítményértékelésének rendjével, az értékelés eredményének meghatározásával.

Az ÖMIP-ekben és az IMIP-ekben részletesen szerepel az önkormányzatok és intézmények hátrányos helyzet, esélyegyenlőség, iskolai kudarc leküzdésével kapcsolatos feladatai, valamint a tehetségekkel való foglalkozás, az emelt szintű képzési formákhoz való hozzájutás lehetőségének biztosítása. Mindkét minőségirányítási programnak tartalmazni kell azokat a mennyiségi és minőségi követelményeket,

melyeket az eredményes, minőségi és hatékony közoktatás érdekében a fenntartóknak és intézményeknek is meg kell tenniük. A minőségi irányítási programoknak – az ÖMIP-eknek és IMIP-eknek – a nevelés, a tanulás és tanítás minőségének mérése, összehasonlíthatósága, nyilvánossága és ellenőrzése szempontjából kiemelkedő jelentősége van.

Az intézményi minőségirányítási programoknak fontos fejezete a folyamatos mérés, értékelés, önértékelés céljainak, feltételeinek, formáinak megjelölése a felhasználók (diákok, szülők, pedagógusok) igényeinek felmérése, azok lehetőségek szerinti figyelembevételére. Ez az intézményi önértékelés azért is nagyon fontos, mert feltárja az oktatás-nevelés folyamatának gyengeségeit, rávilágít a fejlesztendő területekre, melyek korrekciójával az oktató-nevelő munka eredménye, minősége javítható. ***A Kt. 2008. évi módosítása kiterjesztette az intézményi minőségirányítási program értékelése során a véleményezés jogát a szülői szervezet körére, valamint kötelezi az intézményt az értékelés és az intézkedések fenntartóhoz való megküldésére. Ezzel szorosabbá válik a kapcsolat az ÖMIP és IMIP között. Az értékelésből adódó intézkedések fenntartói jóváhagyása visszacsatolása az intézményi tevékenység hatékonyabbá tételének.***

A közoktatás egyik leghangsúlyosabb kérdése napjainkban, hogy milyen módon lehet biztosítani minden gyermek számára, adottságainak, állapotának legmegfelelőbb módon a minőségi, eredményes és hatékony oktatást, nevelést. Ehhez nyújt kiindulási pontot, alapot a fenntartói önkormányzati és az intézményi minőségirányítási program.

A megyei közoktatási fejlesztési terv, valamint a közoktatási minőségirányítási program szoros kapcsolatban állnak egymással. A közoktatási fejlesztési tervben a Kt. 85. § (4) bekezdésében foglaltak szerint megfogalmazódik a megyei önkormányzatok kötelező feladatellátásának módja, illetve az, hogy milyen nem kötelező feladatok megvalósítását vállalja fel. Tartalmazza továbbá a megyei önkormányzati fenntartású közoktatási intézményrendszer működtetésével, fenntartásával, fejlesztésével összefüggő célkitűzéseket, az oktatási esélyegyenlőség biztosítását szolgáló intézkedéseket. A fenntartói közoktatási minőségirányítási programban megfogalmazódik a fenntartó minőségpolitikája, azaz, hogy a fejlesztési tervben meghatározott célok megvalósításával fenntartóként milyen elvárásai vannak az egyes intézménytípusokra és az egyes intézményekre vonatkozóan. Meghatározza minőségfejlesztési rendszerét is, azokat a szabályozásokat, amelyek a megjelölt célok megvalósulását, azok folyamatát, ellenőrzését segítik. Így a közoktatási minőségirányítási program a megyei fejlesztési tervhez szervesen kapcsolódó, azt kiegészítő program.

XIV. fejezet

Esélyegyenlőség, esélyteremtés a közoktatásban

1. Az oktatási esélyegyenlőség biztosítása

A 202/2007.(VII.31.) Kormányrendelet módosította a Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003.(XII.17.) Kormányrendeletet. A módosító rendelet mellékletében részletes kifejtésre kerültek a tanulási esélyegyenlőség segítésének elvei.

Az Oktatási Minisztérium 2003. évi CXXV. törvénye szintén a közoktatás terén megvalósuló esélyegyenlőség előmozdítását kívánja ösztönözni, hiszen a legfrissebb kutatások szerint a közoktatásban jelen levő szegregációs és szelekciós mechanizmusok korlátozzák az egyenlő hozzáférést a minőségi oktatáshoz, amely hozzájárul a társadalmi különbségek elmélyítéséhez. Ezért kiemelten fontos szempont a közoktatás-fejlesztés terén az esélyegyenlőség és az egyenlő hozzáférés biztosításának elve. Ezzel együtt kiemelt figyelem fordítása szükséges a diszkrimináció mentesség, szegregáció mentesség, a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók oktatási és társadalmi integrációjának támogatásához. Somogy megye közoktatás-fejlesztési stratégiájában is kiemelt prioritást kell kapnia a hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű tanulók fejlődését szolgáló célkitűzéseknek, mivel Somogyban jelentős roma népesség található.

A megkülönböztetés felszámolását a társadalmi tolerancia erősítését, a közoktatás intézményeiben elsődlegesen a közoktatásban dolgozók szemléletváltása, a pedagógusok módszertani kultúrájának ezirányú fejlesztése indíthatja el. E szemlélet kialakítására különös figyelmet kell fordítani a jövőben az oktatásban dolgozók részéről is.

Kiemelten fontos feladat a közoktatás minden területén a diszkrimináció mentesség, a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók integrációjának segítése. A közoktatási intézményekben az esélyegyenlőség megteremtése, az oktatáshoz-neveléshez való egyenlő hozzáférés biztosítása elengedhetetlen feltétele a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek iskolai hátrányainak leküzdéséhez, sikereik eléréséhez. Kiemelten fontos feladatként kell tekinteni, hogy minden tanulónak meg kell szereznie azokat a képességeket, kompetenciákat, melyekre építve továbbléphet az iskolai pályafutása során. Kiemelt feladat kell legyen, hogy a tanulók adottságaiknak, képességeiknek megfelelő oktatásban részesüljenek, ha kell egyéni fejlesztés, felzárkóztatás megvalósításával. Nagyon fontos, hogy a közoktatási intézmények legyenek érzékenyek a gyermek magával hozott különbségeinek, hátrányainak csökkentésére, az egyenlő esélyek biztosításához szükséges eszközök megtalálására, mozgósítására. Fontos jövőbeni célkitűzés, hogy a nevelési-oktatási intézmények közvetítsék az iskolahasználók felé a különböző társadalmi csoportok szokásainak, hagyományainak megismerését, értékeinek dicséretét, ezzel is elősegítve a tanulók esélyegyenlőségét.

A fentiek érdekében készítette el a Somogy Megyei Önkormányzat a fenntartásában működő nevelési-oktatási intézmények esélyegyenlőségi intézkedési tervét 2008 szeptemberében, melyben konkrétan meghatározásra kerültek mindazon intézkedések, melyek az intézményi esélyegyenlőség biztosításának esélyeit növelik. Az elkészített

esélyegyenlőségi terv alapvető célja, hogy a megyei fenntartású intézmények biztosítsák a szegregáció mentességet az egyenlő bánásmód elvének teljes körű érvényesülését. Ezen túl megfogalmazódnak mindazon elvárások, amelyek segítségével a hátrányos helyzetű gyermekek hátrányai csökkenthetők, továbbtanulási, iskolai eredményességük növelhető. Ennek érdekében a következő célok fogalmazódtak meg, melyek általánosan vonatkoztathatók minden Somogy megyében működő nevelési-oktatási intézményre:

- *hátrányos helyzetű tanulók arányának figyelembevétele a csoportkialakításoknál,*
- *tanítási módszerekben az egyénre szabott fejlesztő módszerek alkalmazása (kompetencia alapú oktatás, Integrációs Pedagógiai Rendszer),*
- *a sajátos nevelési igényű tanulók számára az együttnevelés, oktatás biztosításának lehetősége,*
- *kompetencia alapú tanítási módszertan bevezetése,*
- *célirányos pályaorientáció, pályaválasztás,*
- *pedagógusok szakmai-módszertani kultúrájának fejlesztése továbbképzések megvalósításával (multikulturális tartalmak megismertetése, érzékenyítő képzések biztosításával),*
- *infrastruktúra fejlesztés a módszertani kultúra megújításának támogatásra,*
- *szülőkkel, segítőkkel szakmai és társadalmi környezettel való szoros együttműködés,*
- *tanórán kívüli tevékenységek palettájának bővítése a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók sikerélményének biztosítása érdekében.*

1.1. Az óvodai nevelés területén

A regionális fejlesztési stratégiával összhangban törekedni kell arra, hogy minden kisgyerek számára lakóhelyén legyen biztosítva az óvodai ellátás.

Kiemelt fontossággal bír a hátrányos helyzetű roma népesség minél szélesebb körű óvodai ellátása, 3 éves kortól kötelező óvodai felvételük biztosítása. Biztosítani kell az intézmények nyitvatartási rendjének szülői igényekhez való alkalmazkodását, a sajátos nevelési igényű gyermekek ép kortársaikkal történő együttnevelését, a szükséges nevelési többlet biztosításával. Kiemelt figyelemmel kell lenni a tanköteles korú gyermekek iskolaérettségének vizsgálatára, általános iskolai tanulmányaik minél sikeresebb megkezdésének érdekében.

Előtérbe kell, hogy kerüljenek, olyan támogató programok, amelyek javítják a hátrányos helyzetű gyermekek óvodáztatásának feltételeit. Törekedni kell a „jó gyakorlatok” megismerésére, óvodai elterjesztésére. A Somogy Megyei Közoktatási Közalapítvány pályázataival biztosítson támogatást az óvodák kulturális programjaihoz, kirándulásaihoz, melyek a hátrányos helyzet csökkentését célozzák meg.

A Somogy Megyei Önkormányzat szakmai, módszertani segítséget nyújt igény szerint – a pedagógiai szakszolgálatok minden települési intézményben való biztosításához, a kistérségi társulások és a módszertani intézmények közötti feladatellátási szerződések életre hívásával.

Biztosítani szükséges a nem óvodáskorú gyermekek ellátásának lehetőségét a bölcsőde-óvoda program bevezetésével, amely konkrét esélyt jelenthet a települési óvodák kihasználtságának javításával az édesanyák gyed utáni munkába állásához.

1.2. Általános iskolákban

Különös odafigyelést igényel a hátrányos helyzetű tanulók arányának figyelembevétele a csoportalakításoknál, az aránykülönbségek betartása. Szorgalmazni kell a tanítási módszerek terén az ismeretközvetítésben az egyéni fejlettséget szem előtt tartó, egyéni fejlesztést biztosító tanítási módszerek alkalmazását. Pl. kooperatív tanulás, kompetencia alapú oktatás. Nagyon fontos célkitűzés a sajátos nevelési igényű tanulók körében az együttnevelhető tanulók integrált, ép társaikkal együtt történő nevelése-oktatása. Fontos az olyan szabadidős programok szervezése, – a tanulószobai, napközitthonos foglalkozások biztosítása – amely keretében a hátrányos helyzetű tanulók is fokozottan mutathatják meg a bennük rejlő képességeiket.

A hátrányos helyzet enyhítését és a roma tanulók szegregációjának megfékezését és integrált oktatásuk megvalósítását szolgálják az intézményi integrációk. Ezzel megvalósulhat az egyenlő esély megteremtése az azonos jó színvonalú oktatáshoz, a lemorzsolódás csökkentése, a tanulók iskolai pályafutásának nyomon követése, az élményalapú oktatás megteremtése, a személyre szabott pályaeorientáció, a középfokú oktatásra való felkészítés, és a piacképes szakmák választása.

Az állami gondoskodásban élők érdekeinek érvényesítését minden általános iskola vezetőjének kiemelt feladatként kell kezelnie. Számukra az oktatást-nevelést a somogyvári Somogy Megyei Általános Iskola, Speciális Szakiskola, Diákotthon és Gyermekotthon, a marcali Hétszínvirág Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, és a II. sz. Gyermekvédelmi Intézmény, Óvoda, Általános Iskola tagintézménye a nagyszakácsi óvoda, általános iskola és gyermekotthon intézményeink biztosítják.

Kiemelt fontosságú a helyi és megyei kisebbségi önkormányzatokkal, civil szervezetekkel a Somogy Megyei Esélyek Házával való kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás, amely közös programok megvalósításával szintén a hátrányok csökkentését eredményezheti.

1.3. Középfokú oktatás területén

A középiskolai oktatásban az esélyegyenlőség biztosítását leginkább a műveltségi hátrányok kompenzálása, a közép- és az emeltszintű érettségi vizsgára, a felsőfokú továbbtanulásra történő eredményes felkészítés, és a tehetséggondozás szolgálja.

A gimnáziumi képzésben az Arany János Tehetséggondozó program példaértékűen szolgálja a hátrányos helyzetű tehetséges tanulók esélyegyenlőségének biztosítását. Támogatni kell minden olyan kezdeményezést, amely ehhez hasonló programokkal hozzájárul az egyenlő esélyek biztosításához.

Az esélyegyenlőség biztosítása nehezebben valósítható meg a középfokú képzésben a szakiskolai képzést tekintve, hiszen erre a képzési formára a többszörösen hátrányos helyzetű, nehéz szocio-kulturális háttérrel rendelkező tanulók jelentkezése a jellemző. Itt a tanulók jelentős hányadánál a tanulási nehézségeket a megfelelő módszertani kultúra alkalmazásával hatékonyan lehet csökkenteni. Támogatni kell tehát minden olyan törekvést, amely a hatékony tanulásszervezési eljárások és módszerek terjesztését segíti elő. Fontos szerepe van ebben a pedagógiai szakmai szolgáltatásoknak és a

HEFOP 3.1.1. program nyertes konzorciumainak, a kompetenciaalapú oktatás terjesztésében közismereti tárgyak terén. *Ezen a területen a továbblépést biztosítják mindazon pályázati lehetőségek, melyek a kompetencia alapú oktatás további terjesztését, az integrált pedagógiai rendszer bevezetését, az esélyegyenlőség biztosítását szolgáló szakmai módszertani kultúra megújulását és az ehhez tartozó infrastrukturális háttérrel adják. Fontos feladata kell, hogy legyen minden intézményfenntartónak a lehetőségek minél szélesebb körű kihasználása a módszertani megújulás feltételrendszerének kialakításához.*

Kiemelt fontosságú még a Szakiskolai Fejlesztési Program keretében zajló közismereti fejlesztések további terjesztése is. *Elérhetővé kell tenni olyan szakmák elsajátítását, melyek potenciális elhelyezkedési lehetőséggel bírnak a tanulók számára. Vissza kell szorítani az olyan szakmák képzését, melyek nem keresettek a munkaerő-piacon. Ebben partnerként jelenik meg a Dél-Dunántúli Regionális Képzési és Fejlesztési Bizottság, mely TISZK-ekre bontva határozza meg az indítható szakmák irányát és arányát. Ezen túlmenően kiemelten fontos a középfokú beiskolázás területén a pályaorientáció, a tanulók és szülők lehetőségeikről való megfelelő tájékoztatása, majd a tanulók pályakövetési rendszerének kialakítása, működtetése, a tanulói lemorzsolódás minimalizálása. Mindehhez szükséges a pedagógusok módszertani kultúrájának megújítása, az infrastrukturális háttér biztosítása. Fontos felkutatni mindazon lehetőségeket, melyet a különböző pályázati források e téren biztosítanak, és bevezetni, valamint folytatni olyan gyakorlatokat, melyek a tanulói, pedagógusi eredményességet javíthatják. (Pl. tanulók külföldi szakmai cseregyakorlata, pedagógusok szakértői tanulmányútjai, testvériskolák, intézmények közötti nemzetközi kapcsolatok bővítése.)*

Ezen túl a hátránycsökkentés elősegítése érdekében kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a középiskolák fenntartói biztosítani tudják a nyelvi előkészítő program megfelelő módon történő megszervezését. A Somogy Megyei Önkormányzat fenntartásában működő középiskolák közül többen pl.: Mátyás Király Gimnázium, Fonyód, Perczel Mór Gimnázium, Siófok, Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Dráva Völgye Középiskolája, Barcs, Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Mathiász János Középiskolája és Szakiskolája, Balatonboglár, Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Rudnay Gyula Középiskolája és Szakiskolája, Tab, kiválóan élnek ezzel a lehetőséggel. Kiemelt jelentőséggel kell, hogy bírjon a tanulók környezettudatos szemléletének kialakítása, fejlesztése, a hagyományos tantárgyi keretek mellett nagyobb szerepet kell, hogy kapjon a természeti-környezeti témák integrált megközelítése, ezzel is a fenntartható fejlődéshez szükséges tudás biztosítása. Ennek ismeretében támogatandók a következő évek infrastrukturális fejlesztései is.

Az együttnevelés feltételeinek megóvása, javítása és gyakorlatának minél szélesebb körben történő elterjesztése kiemelt jelentőséggel bír mind a roma, mind a hátrányos helyzetű, mind a sajátos nevelési igényű gyermekek vonatkozásában. A Somogy Megyei Önkormányzat Tanulási Képességet Vizsgáló és Beszédvizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottsága ezirányú szolgáltatását csak rendkívül indokolt esetben, a szülőkkel szorosan együttműködve, célszerű kérni és igénybe venni. A Bizottság véleménye alapján az arra rászorulóknak biztosítani kell a speciális szakiskolai képzést.

A TISZK-ek létrehozását szabályozó törvények is lehetőséget adnak arra, hogy a szakképzési hozzájárulást az SNI-s gyermekek szakmai képzését folytató intézmények a

jövőben is közvetlenül megkapják. Ezzel biztosítják a fejlesztési hozzájárulások egyszerűbb hozzáférését.

1.4. Kollégiumi ellátás

A középfokú oktatáshoz szervesen kapcsolódik a tanulók kollégiumi ellátása, melynek keretében kerül sor az intézménytől távoli lakhellyel rendelkező tanulók elhelyezésére, számukra az iskolai órákon túli időszak hasznos, biztonságos eltöltése, a tanórára való felkészülés. E téren kiemelten fontos feladat minden tanuló számára az egyformán jó körülmények biztosítása, igény szerinti korrepetálásra, tantárgyi felzárkóztatásra, a szabadidő hasznos eltöltésére való lehetőség. A tanulói lemorzsolódás csökkentése, megelőzése érdekében szükséges az érintett tanulók mentorálása, egyéni fejlesztési terv készítése, alkalmazása. Fokozott figyelmet kíván a tanulók, szülők, pedagógusok közötti kommunikáció, együttműködés kialakítása, hatékony működtetése. A tanulói sikerességet szolgálhatja a szabadidős foglalkozások széles palettája, mely a tanulói érdeklődést kell, hogy tükrözze. A kollégiumi ellátás területén is szükséges a pályázati tevékenység élénkítése, a megragadható források innovatív bevonása.

2. Tehetségsegítés

Fontos oktatáspolitikai és társadalmi célkitűzés, hogy minden tanuló számára biztosítva legyen egyéni képességeinek, adottságainak, elképzeléseinek megfelelő képzés. Vehesse igénybe mindazon szolgáltatásokat, melyek segítségével a legnagyobb mértékben eljuthat egyéni kompetenciáinak maximumáig. A tehetségsegítés programjának kialakítása a tehetségek azonosítását, a tehetségekkel való foglalkozás pedagógiájának kidolgozását, gyakorlati alkalmazását segíti elő. Jó példa erre az Arany János Tehetséggondozó Program, melyre intézményeink közül a Somogyi TISZK Közép- és Szakiskola Dráva Völgye Középkiskolája pályázott több-kevesebb sikerrel. Ennek ellenére nagyon fontos e program figyelemmel kísérése, s a hozzá való intézményi kapcsolódás lehetőségének megkeresése.

Fontos célként fogalmazódik meg az érettségivel záruló oktatásban résztvevők számának a növelése, az érettségit követő szakmai képzések igénybevételének szélesítése, valamint a felsőoktatásban történő továbbtanulás biztosítása.

A közoktatásról szóló törvény megfogalmazza, hogy a tanulók joga a tehetségüknek és adottságaiknak megfelelő oktatás igénybevétele. A megye területén található intézmények tanulói számára biztosítottak a feltételek mind a közismereti, mind a szakmai tanulmányi versenyeken való részvételre. Különböző módon történik a tehetséggondozás is. Részben tanórai keretek között, emelt szintű oktatás keretében, másrészt tanórán kívüli foglalkozások formájában. A megszokott tevékenységi kör a pedagógusok kreativitásának, tanulók igényeinek megfelelően folyamatosan bővül.

Fontos ezeken túl a művészeti, gyakorlati élethez kapcsolódó tehetséggondozó programok támogatása is. Ehhez kitűnő partner lehet a Kaposvári Egyetem Művészeti Kara, együttműködés kialakításával, ami a művészeti képzés területén olyan sikerélményekhez juttathatja a tanulókat, melyet a közismereti tárgyak tanulásában elért eredményeik nem tesznek lehetővé. Ilyen, nem tantárgyi tudáshoz kötött sikerélményt nyújthat még a sport. Ezért kiemelten fontos az intézményekben a szakkörök, tehetséggondozó műhelyek, csoportok munkájának minél szélesebb körű életrehívása, működésük biztosítása.

A tehetséges tanulók felismerése a tehetséggondozás első feladata. Ezt követi majd a tehetséggondozás, az a tevékenység, amikor is ezekkel a tanulókkal külön, egyénre szabottan kezdenek el foglalkozni annak érdekében, hogy a kiemelkedő képességeikben rejlő lehetőségek ne vesszenek el.

Szent-Györgyi Albert üzenete is ez, mely így szól:

„Van egy téveszme, hogy a lángelmét nem lehet elnyomni, az utat tör magának. Csodát tör utat! Nincs könnyebb dolog, mint egy lángelmét elnyomni, mert az nagyon érzékeny. Azt úgy el lehet fújni és taposni, mintha ott sem lett volna.”

A tehetségek felismerése, gondozása minden szülőnek, de különösen a pedagógusoknak felelősségteljes feladata kell, hogy legyen, ugyanúgy, mint az esélyegyenlőség minden tanuló számára történő biztosítása.